

REALNE GYMNASIUM

v ČES. BRODĚ.

*Poručík se k. poručím.*



ČESKÝM BRODĚM.

15. května 1922

Městodární rada.

*Božidar*

Ředitelství č. 15. října 1921

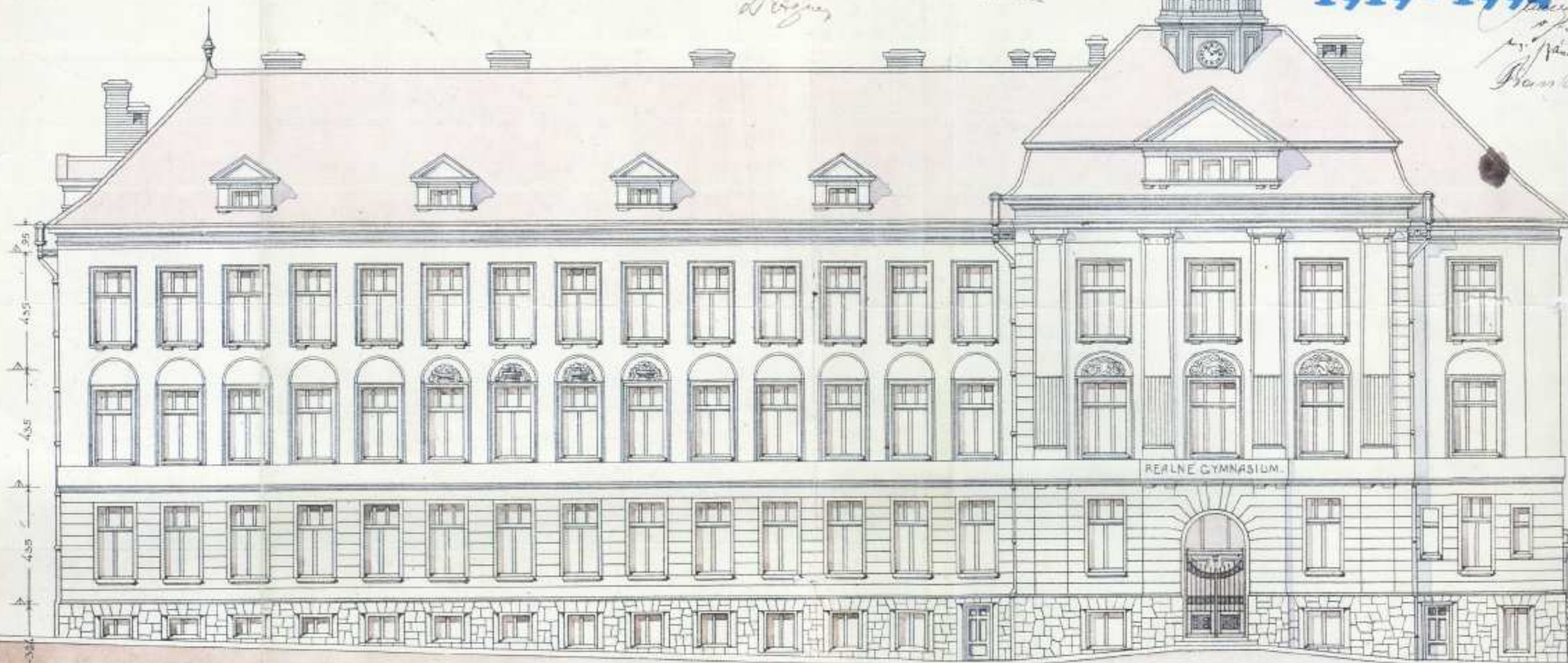
Kapla

15. října 1921

15. října 1921

*Božidar*

**Gymnázium  
Český Brod  
1919 - 1994**



POHLED PŘEDNÍ.



*Božidar*

**Gymnázium  
Český Brod**

**1919 - 1994**





**Gymnázium  
Český Brod**



**1919 - 1994**

## Zápis v českobrodské kronice

Otevření gymnasia. První třída zdejšého gymnasia otevřena byla 15. září 1919.

První třída zdejšého gymnasia byla otevřena 15. září 1919. K otevření střední školy v Českém Brodě byl dán popud na schůzi okresního zastupitelstva 28. prosince 1918. Na veřejné schůzi konané 11. května 1919 v Sokolně vyslovili se zájemníci většinou pro zřízení střední školy v Českém Brodě. V důsledcích toho došlo ve schůzi okresního zastupitelstva 15. května 1919 k snesení, aby byla podána žádost k vyšším úřadům o zřízení střední školy v Českém Brodě.

K otevření střední školy v Č. Brodě dán byl popud ve schůzi okr. zastupitelstva 28. prosince 1918. Na veřejné schůzi konané 11. května 1919 v Sokolně vyslovili se zájemníci většinou pro zřízení střední školy v Č. Brodě. V důsledcích toho došlo ve schůzi okr. zastupitelstva 15. května 1919 a ve schůzi obec. zastupitelstva 22. května 1919 ke snesení, aby podána byla žádost k vyšším úřadům o zřízení střední školy v Č. Brodě. Žádost podána byla v červnu 1919 a příznivé vyřízení došlo výnosem MŠO z 12. srpna 1919 č. 30.590.

Žádost podána byla v červnu 1919 a příznivé vyřízení došlo výnosem MŠO z 12. srpna 1919 č. 30.590.

Faksimile zápisu v Pamětní knize města Českého Brodu 1914-1918. Státní okresní archiv Kolín, fond Městský úřad Český Brod

## Přítomnost a nedávná minulost českobrodského gymnázia

Ve statutu našeho gymnázia i v plánu práce školy je vymezen základní úkol gymnázia - výchova a vzdělávání studentů jako příprava pro vysokoškolská studia. Samozřejmě víme, že část studentů se uplatní přímo v zaměstnání, ale to na cíli práce nic nemění.

Takto svůj úkol chápeme od roku 1990, kdežto předtím, zhruba v letech 1981-1989, se pojetí gymnázia poněkud přibližovalo úkolu stanovenému pro střední odborné školy, které poskytují ucelené vzdělání pro jednotlivé profese. Proto se v tomto období v učebních plánech gymnázia objevily skupiny odborných předmětů, souhrnně nazývané ZVOP (základy výroby a odborné přípravy), později pouze ZOP, a lišily se od sebe zaměřením. V případě našeho gymnázia se učilo zemědělství, stavebnictví, elektrotechnika a ekonomika. Není potřeba zdůrazňovat, že tento pokus nebyl úspěšný.

Rok 1989 a období následující znamená nejprve základní osvobození od ideologizace výchovy a vzdělávání a tento fakt sám o sobě je nejdůležitější. Otvírá možnosti směřovat konečně ke stavu, kdy stát neformuje své budoucí občany do jednotné podoby, ale naopak poskytuje možnost svobodného rozvoje osobností. Přejeme si, abychom dokázali spolu se sumou vědomostí naučit své studenty svobodně myslet a svobodně se rozhodovat, protože taková výchova umožní nakonec i změnit stát a posunout se o kus dál ve věčném hledání dokonalejší státní formy a plnějšího života vůbec.

Rádi bychom měli podíl na výchově lidí, kteří nemají zpretrhané vazby k domovu, jsou schopni dávat i přijímat posilu a útěchu, vnímají globální civilizaci, ale jsou nositeli české kultury a tradice. Více než podíl nelze mít, protože dominantní vliv má na člověka rodina.

Obecná linie „od svobodného jedince k svobodnému občanovi a svobodné společnosti“ je správná, ale jako všechny dobré věci se nedává sama, dosažení je podmíněno dlouhou a trpělivou, docela obyčejnou prací. Už mnoho moudrých poznalo a dobře napsalo, že první, co potřebujeme dokázat, je naučit se ve svobodě pohybovat. Prozatím nás někdy téměř tísní, protože vyvolává pocit obnaženosti, nezaštiťenosti, tudíž i náznak touhy po síle, která nás nebude nutit rozhodovat, protože to bude dělat za nás. Všem u tomu se musíme učit my dospělí i ti dorůstající a my

ve škole doufáme, že naše trpělivá denní práce bude v tomto procesu kvalitní pomocí. Ostatně víc ani nemůžeme, ale přidáme-li ke své práci i díl radosti, udělali jsme dost.

Všechny tyto a podobné úvahy včetně ekonomické rozvahy nás přivedly k závěru, že bude moudré změnit postupně typ studia na gymnáziu na šestiletý. Žádost o povolení zřídit šestileté gymnázium byla datována 15.11.1990 a adresována PhDr. M. Frömerovi, řediteli odboru všeobecného vzdělávání MŠMT. V odpovědi nám ministerstvo doporučilo počkat na dobu, až bude zpracována celková koncepce všeobecně vzdělávacího školství v České republice. Souhlas se zahájením tohoto typu studia nám za MŠMT tlumočil PhDr. Zdeněk, školská rada Kolín ho schválila 5.12.1991. Letos jsme tedy do víceletého typu gymnázia přijímali žáky už potřetí,



a přestože jsme si na práci s mladší věkovou kategorií museli zvykat, považujeme své rozhodnutí za správné. V budoucnu by tedy měly být přijímány vždy dvě paralelní třídy a tradiční dělení na větev humanitní a přírodovědnou se dá modifikovat i řadou volitelných předmětů. Výsledek je souhrou práce sborovny i studentů, ale i postojů rodiny. Věříme, že bude dobrý.

*Ladislava Lebedová*

*PhDr. Ladislava Lebedová, narozena 13.2.1937 v Praze. Ředitelka školy od 1.9.1990 do 31.12.1994. VŠR/JL Praha, FF UK Praha. Gymnázium absolvovala v roce 1954.*

*Rýsovna - sál přednáškový. 8. výroční zpráva za školní rok 1927 - 1928, str. 6*

Moudří rodiče se snaží svým dětem nahospodařit nějaký majetek a současně jim dát schopnost tento majetek dobře užívat.

K tomu patří v první řadě vzdělání. Jestliže naši předkové jako jedni z průkopníků založili v tomto městě před 75 lety gymnázium, zajisté tím usnadnili vzdělávání svých dětí, které už za ním nemusely dojíždět. Udělali však mnoho i pro město samotné. Stalo se přirozeným kulturním centrem v okolním kraji a ožilo i mládím příjíždějícím z okolních obcí a měst.

Vzdělání se vždy pojilo s kulturou v nejširším slova smyslu. Kulturou přece nejsou jen profesionální či amatérské aktivity, ale celý životní styl. Ze školy si pamatujeme prehistorické kultury, ale nad svou současnou kulturou se zamýšlíme málokdy.

Výročí jsou vždy připomínkou. V tyto dny se bude právem vzpomínat na osobnosti. Připomínejme si však především myšlenky, které je inspirovaly. Přeji českobrodskému gymnázium (a myslím tím pedagogy, další pracovníky i studenty), aby bylo uvědomělým nositelem vzdělání i obecné kultury. Nejen pro chvíle sváteční a mimořádné, ale především do nepohody. Vzdělání a kultura přece činí nepohodu přijatelnější i pro své okolí. Věřím, že toto vzdělání a kultura, které v gymnázium přežilo i nejhorší léta, vyjde do ulic a bude se snažit oslovit i občany lhostejné a uzavřené. Jakými způsoby? Netřeba radit, odhodlaný člověk si poradí.

Takže tisíceré díky za veškerou dosavadní snahu a práci pro město. Dnes oslavujeme, zítra se bude pokračovat v práci. Nejsme přece hotovi, naopak jsme zase na jednom začátku.

*Jan Kunčar*

*RNDr. Jan Kunčar, narozen 25.5.1950 v Šumperku. MFF UK Praha. Starosta města Český Brod ve volebním období 1990-1994.*

Staré české královské město Český Brod založil jako trhovou osadu pravděpodobně pražský biskup Jan I. (1135-1139) na jedné z nejdůležitějších zemských stezek, stezce trstenické, která spojovala Prahu s jižní a východní Evropou. 1) Nová trhová osada s románským kostelíkem sv. Gotharda a prostorným tržištěm vznikla na mírném návrší nad brodem přes potok Šemberu, kde stála zřejmě také biskupská celnice. Zdejší významný brod, vzdálený den cesty od Prahy i od Kouřimi a obklopený rozsáhlým bažinatým územím, zaručoval osadě trvalou obživu i určité bezpečí a dal jí i její místní jméno Brod. 2)

Asi v roce 1268 povýšil pražský biskup Jan III. z Dražic (1258-1278) místní trhovou osadu na město Biskupský Brod (Broda Episcopalis) a udělil mu zřejmě hned při jeho vyměření emfyteutické právo a další městské svobody, zejména právo hradby. 3) Město, které mělo ve středověku 68 měšťanských domů, tři předměstí - Liblické, Kouřimské a Pražské - a také domy postranního práva farářského, vystavěli kolonisté domácího i cizího původu. 4) Pro obchodní a cestovní ruch na zdejší významné dálkové cestě i pro jeho rozsáhlé zemědělské zázemí se stal Biskupský Brod brzy důležitým obchodním, tržním a ubytovacím střediskem s požadovanými obchodními a řemeslnými živnostmi, především s pohostinskými službami.

Když v r. 1289 vypálil Ondřej z Říčan, stoupenec uvězněného Záviše z Falkenštejna, Brod (oppidum forense), obnovil jej znovu pražský biskup Tobiáš z Bechyně (1278-1296) a obdaroval město (civitas) a jeho měšťany (cives) i některé další obyvatele (subsides) novou listinou. V ní jim znovu vymezil některá městská práva a povinnosti, zejména feudální renty z 20 lánů zemědělské půdy a z 12 masných krámů, a protože mohl městu poskytnout pouze malou výměru půdy, předurčil je pro obchodní a řemeslné podnikání. 5)

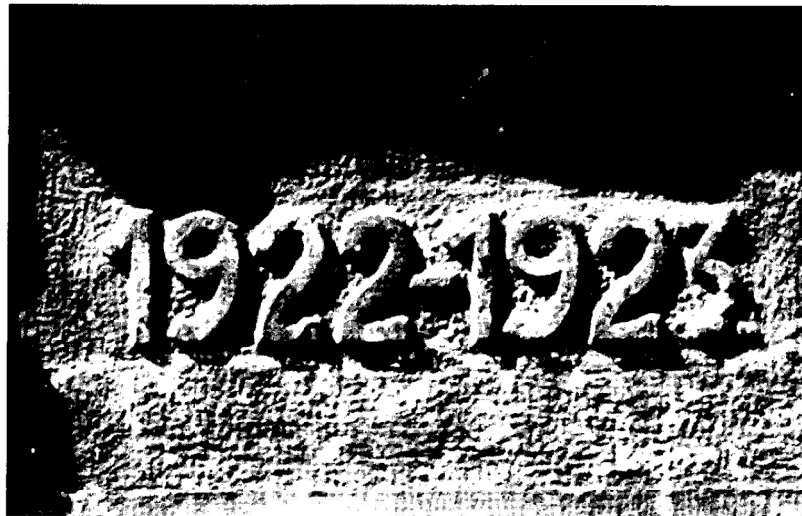
Vzhledem k tomu, že jednotlivé statky pražského biskupství bylo obtížné spravovat a zabezpečovat, vytvořil biskup Tobiáš z Bechyně z vesnic a dvorů, ležících na východ od Prahy, zvláštní distrikt a za jeho správní středisko určil Biskupský Brod. V něm vybudoval velkou trzvi, sídlo biskupského úředníka-purkrabího, k jehož správnímu obvodu (purkrabství) náležely Biskupský Brod a 17 vesnic nebo jejich částí. 6)

V r. 1315, kdy Ronovci s 500 ozbrojenci obsadili za vnitřních bojů Brod, užívalo už



město pozměněného místního jména Český Brod (Broda Bohemicalis). Město bylo tak pojmenováno na rozdíl od národnostně odlišného Německého Brodu, ležícího na stejné cestě na Moravu a dále na jihovýchod.

Po vypálení blízké osady Chouranice v r.1323 připadl k Českému Brodu místní mlýn a katastr zaniklé osady, což příznivě ovlivnilo další vývoj městské ekonomiky. 7)



Společenskoekonomický rozvoj Českého Brodu, na němž se už v polovině 14.století výrazně podílelo 83 místních hospod, umožnil dostavbu města. Za pomoci arcibiskupa Arnošta z Pardubic (1343-1364) vybudoval Český Brod kamenné hradby, zpevněné opravenou tvrzí, pokračoval ve stavbě trojlodního chrámu sv. Gotharda a vedle místní školy zřídil špitál pro 12 chudých a nemocných osob (dnes čp.28) a při něm kostel sv. Maří Magdaleny a kapli sv. Mikuláše. Během druhé poloviny 14. stol. vydláždil náměstí i přístupové cesty k městu.

Na počátku devadesátých let 14.století, kdy město vynakládalo ještě velké finanční prostředky na svou dostavbu, odváděli Českokobrodští k vrchnostenskému dvoru do Prahy 121 kop 7 a půl gr. peněžní renty, 42 kamenů loje a 42 liber vosku naturální renty a robotovali 316 dnů na lučních pracích nebo při žnutí ovsa. Královské berně odevzdávali státu majitelé lánů polí 45 kop 39 gr. a majitelé hospod 13 kop 41 gr., celkem 59 kop 20 grošů. 8)

V r. 1394 přijel do Českého Brodu vévoda Jan Zhořelecký a jednal ve městě s míšeňským markrabětem Vilémem o osvobození krále Václava IV. ze zajetí.

Když českokobrodští měšťané dokončili na přelomu 14. a 15. století výstavbu veřejných objektů a činnost městských institucí zajistili finančně věčnými rentami, soustředili svoje úsilí na rozšíření městské správy, kontrolované vrchnostenským

*Základní kámen školy v průčelí budovy, foto Tomáš Mukařovský*

úředníkem - rychtářem. Zápas o samosprávu vyvrcholil v Českém Brodě - na rozdíl od jiných českých měst - už před r. 1402, kdy si bohatí a sebevědomí českokobrodští občané postavili uprostřed náměstí velkou radnici (čp.1), kam přestěhovali z rychty jak městskou radu, tak i městský soud. 9)

Práva a povinnosti, zvláště užívání práva Starého Města pražského, potvrdil Českému Brodu v r. 1406 arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hazmburka. 10) Český Brod vynikal už v této době svým vyspělým městským zřízením, rozvinutou společenskoekonomickou strukturou a účelnou výstavbou městských a měšťanských objektů.

V prvních desetiletích 15. století, kdy profesor pražské university Ondřej z Českého Brodu, známý hlavně svým mladším dílem „De origine Hussitorum“ (O původu husitů), 11) vystoupil proti Husovým reformám, zůstával bohatnoucí Český Brod na straně katolické církve a krále. Jejich stoupenci se ve městě sešli v r. 1415 a uzavřeli zde proti husitskému svazu panskou jednotu v čele s Janem z Hradce. 12)

Pravděpodobně v r. 1418, kdy se rozpadl českokobrodský arcibiskupský distrikt, zastavil arcibiskup Konrád z Vechty Český Brod Janovi Sekretáři z Kostelce nad Černými lesy. Po bitvě pod Vyšehradem v r. 1420, v níž padl také zástavní držitel města, obsadil Brod císař Zikmund.

Císařská posádka se v Českém Brodě udržela pouze do 17. dubna 1421, kdy pražané a jejich husitské spojenci po krátkém, ale úporném boji dobyli město. Pražané, ovlivnění vlastními samosprávnými reformami, zbavili českokobrodské měšťany poddanské závislosti na pražských arcibiskupech, dosadili městskou radu, a uznali tak správní a politickou autonomii města Českého Brodu. Současně zapojili město do vojenského svazku pražských měst, takže Český Brod získal právo účasti a hlasu na zemských sněmech.

Po porážce pražanů v bitvě u Malešova v r. 1424 začlenil Jan Žižka z Trocnova Český Brod do svazu sirotčích měst. Velký husitský sněm, který se sešel v Českém Brodě v r. 1429, stanovil podmínky pro jednání s císařem Zikmundem. Když 27.května 1434 oblehla vojska kališnicko-katolické koalice město, ale jeho obránci se pod vedením sirotčího hejtmána Jana Čerta, jinak Anděla, všem útokům ubránili, vojsko koalice odtáhlo k Lipanům. 13)

Nedlouho po bitvě u Lipan uzavřeli představitelé Českého Brodu s kališnicko-katolickou koalicí příměří. Aby město neovládl některý z okolních šlechticů, zahájili Českokobrodští při nejbližší příležitosti vyjednávání s císařem Zikmundem, který jim nakonec potvrdil revoluční svobody včetně mílového práva a cla a 4. února 1437 povýšil Český Brod na královské město. 14) Udělil mu také městský znak, v modrém poli stříbrnou hradební zeď s otevřenou branou, nad ní věž, po stranách císařský a český erb. 15)

Nové královské město Český Brod, zabezpečené Zikmundovými privilegii a další hradební zdí se 16 baštami, mělo v této době 134 městských a předměstských domů, 20 dvorů, 2 mlýny a žilo v něm asi 1 200 obyvatel. Ve městě, kde se v r. 1444 konal zemský sněm a jeho účastníci jednali o přijetí Jana Rokycany za arcibiskupa, prosperovali hlavně místní pivovarníci, kteří vyváželi dobré českokobrodské pivo na rozsáhlé území od Prahy až po Kutnou Horu. 16) Nejbohatší z nich, kteří vlastnili bohaté měšťanské domy v hodnotě nad 50 kop gr., velké předměstské dvory v hodnotě nad 100 kop gr. a výnosné masné krámy v hodnotě 20 kop gr., ovládli brzy orgány městské správy, městskou radu a sbor obecních starších a své pozice si na

radnici a ve městě udrželi až do sedmdesátých let 15. století, kdy je z těchto orgánů začali vytlačovat příslušníci organizujících se cechů, zejména bohatí sladovníci a řezníci. Mnozí z nich se později sdružili do literátského bratrstva, které pěstovalo ve městě chrámový sborový zpěv a pečovalo o místní školu. 17)

V r. 1483 se konal v Českém Brodě významný sněm stoupenců utrakvismu. Na něm šlechta a města vytvořily kališnickou koalici, která v Čechách prosadila náboženskou toleranci. Rozkvět Českého Brodu nepřibrzdil ani požár města v r.1512. Ze cla, z provozovaných řemesel a živností a z poddanských platů plynuly do městské pokladny velké příjmy, které město investovalo do zemskodeskových statků. Přikoupilo tvrz a vesnici Tismice, vesnice Krupou, Mrzky, Novou Ves, Lhotku a renty v dalších vesnicích, a zařadilo tak Český Brod mezi feudální vrchnosti. Král Ferdinand dal městu v r. 1538 dva výroční trhy a potvrdil starší privilegium na cla a mýta. Ve čtyřicátých letech 16.století zahájilo město a posléze i měšťané rozsáhlou renesanční přestavbu.

Dlouholetý společenskoekonomický rozvoj města Českého Brodu na čas přerušil Ferdinand I. po nezdařeném protihabsburském povstání v roce 1547, na němž se Českobrodští aktivně podíleli. Panovník zbavil Český Brod práva účasti a hlasu na zemských sněmech, orgány městské správy i společenský život ve městě podřídil kontrole královského rychtáře, zrušil cechy a odsoudil město k velké peněžitě pokutě a ke konfiskaci pozemkového majetku. Po navrácení špitálních a zádušních konfiskátů v r.1549 a po obnovení cechů se už město rozvíjelo v těžších ekonomických podmínkách, neboť narůstala konkurence sousedních vrchnostenských pivovarů (Kostelec nad Černými lesy, Škvorec, Uhřetěves, Přerov nad Labem). Místní pivovarnictví, základ českobrodské ekonomiky, produkovalo ještě v sedmdesátých letech 16. století na 42 000 hl piva ročně, ale v následujících letech jeho výroba pozvolna klesala. Stoupaly naopak zisky místních velkoobchodníků s kramářským zbožím, kteří nakupovali v Uhrách dobytek a víno a prodávali je v Praze. Velkoobchodníci a pivovarníci (většinou jako členové literátského bratrstva) finančně podporovali českobrodské školství, v němž působila v předbělohorské době celá řada významných představitelů humanistického hnutí v Čechách. Vynikli nejen jako pedagogové, ale také jako hudebníci a básníci, kteří publikovali své - většinou latinské - básně v příležitostných sbornících.

Problémy městské ekonomiky, do značné míry ovlivněné narůstající krizí místního pivovarnictví, řešila městská rada přikupováním dalších zemskodeskových statků a rozvojem městského podnikání. K dosavadnímu špitálnímu a zádušnímu majetku získala v těchto letech dvě tvrze v Liblicích a v Tismicích a vesnice Liblice, Štolmír, Tismice a Vrátkov. Podle stavu z r. 1615 bylo město Český Brod feudální vrchností pro 64 poddaných. 18)

Přikupování nových zemskodeskových statků a zvláště státem vynucované úvěry na úhradu tureckých válek uvrhly Český Brod už v předbělohorské době do velkých dluhů, které do r. 1622 dosáhly částky 57 114 kop 17 gr. míš.

Účast Českého Brodu v druhém protihabsburském povstání v letech 1618-1620 měla pro město katastrofální následky. Město přišlo konfiskací o veškerý pozemkový majetek Královský místodržící Karel z Lichtenštejna jej v r. 1623 koupil za 89 575 kop gr. míš. a připojil k černokosteleckému panství. Ze strachu před drancujícími vojsky a z náboženských důvodů se vystěhovalo v letech 1624-1626 z Českého Brodu 85 ze 160 majitelů městských a předměstských domů. Jejich majetek v hod-



Karel Opatrný: Dějinné mezníky (Lipany - 1434, Bílá hora - 1620, Den svobody - 28.10.1918), 1923, nadokenní reliéfy v průčelí budovy, foto Tomáš Mukařovský

notě 26 290 kop gr. míš., zkonfiskovaný českou komorou, rozchvátili většinou místní představitelé habsburského režimu nebo shořel při velkém požáru Českého Brodu 29. dubna 1628. V r. 1639, kdy vzrostl dluh města na 80 000 kop gr. míš., přitáhlo do města vojsko švédského generála Banera a vydrancovalo a vypálilo je. V r. 1643 je poplenil i další švédský generál Torstenson. 19)

Ozbračené a poloprázdné město Český Brod, obklopené ekonomicky silným lichtenštejnským panstvím a postižené rekatolizací, se jen pozvolna zotavovalo ze všech pohrom, které je postihly. Ve městě, jemuž panovník na dlouhá léta odpustil všechny daně a jemuž poskytli dotaci 4 000 zl. rýn., organizovaly jeho rozsáhlou obnovu orgány městské správy. Dvanáctičlenná městská rada v čele s primátorem postupně osídlovala opuštěné a vypálené domy a hledala nové zdroje příjmů pro financování oprav veřejných objektů. Měšťanské pivovary, zničené během války, nahradila obecní pivovarem, vařícím pouze pro místní spotřebu, a zahájila dlouholetý soudní spor s černokosteleckým panstvím o navrácení tzv. svobodného lánu na českobrodském katastru, který nebyl omylem zahrnut do konfiskačního protokolu. Ještě dříve, než se podařilo městské radě tuto zemědělskou půdu pro město vysoudit, Český Brod 25. srpna 1690 vyhořel a město bylo třeba znovu opravovat.

V r. 1706 podřídily orgány státní správy hospodaření města Českého Brodu kontrole zvláštního inspektora, řídicího se hospodářským řádem. Když v r. 1723 navštívil panovník Karel VI. Český Brod, uspořádal magistrát pro císařský dvůr divadelní představení „Hanzl im Keller“. 20)

Aby stát ještě víc zkvalitnil činnost orgánů městské správy, požadoval od r. 1734 od jednotlivých členů městské rady právnícké znalosti a městským písařem (syndikem) mohl být v příštích letech už jen zkušený právník. V r. 1737 zastavil stát obnovování městských rad a jejich členství se stalo doživotním.

Veřejné objekty i městské domy, na jejichž nové obnově se v prvních desetiletích 18. století významně podílelo také několik bohatých rodin italského původu, zničil opět velký požár 7. listopadu 1739 a menší požár z 26. prosince 1739. Škody z obou těchto požárů dosáhly částky 35 104 zl. 28 kr.

Český Brod, který se změnil v zemědělsko - řemeslnické město, investoval v průběhu první poloviny 18. století nejen do obnovy města, ale byl nucen vynakládat velké částky také do ubytování vojsk ve městě. Pouze na pobyt pruské a rakouské armády v r. 1757 vynaložilo město 30 614 zl. 20 kr. Omezené finanční prostředky měla městská rada na sociální účely a na místní školu, jejíž kantorů v druhé polovině 18. století vynikli jako znamenití hudebníci i jako divadelníci. 21) Kantor Josef Vrabec (1736-1815) už v r. 1770 nacvičil s místní školní mládeží divadelní představení (komedii) a českobrodští měšťané za jeho hudební spolupráce sehráli ve městě komedii v r. 1777.

Při reorganizaci městské správy zrušil stát v r. 1783 úřad královského rychtáře a zřídil regulovaný magistrát. V r. 1786 zařadil Český Brod mezi svobodná královská města, která podléhala v první instanci přímo krajskému úřadu. Od této doby vedl ve městě se 159 domy určitou agendu, hlavně soudní, syndik s kancelistou a sluhou, zatímco hospodářské záležitosti vyřizovali purkmistr, radní a starší.

Současně s centralizačními snahami státu se v Čechách rozvíjelo české národní hnutí. O jeho rozvoj v Českém Brodě se na přelomu 18. a 19. století pozoruhodným způsobem zasloužil vlastenecký kněz Jindřich Hill, českobrodský děkan v l. 1794-1813. Do politického dění však město, vyvíjející se v mírových podmínkách, téměř nezasáhlo. V r. 1838 uspořádali místní řemeslníci pod vedením měšťana Jana

Cimburka několik českých divadelních her. Také revoluční rok 1848 prožil Český Brod poměrně klidně. Ve městě, kde agitoval známý pražský radikál Emanuel Arnold, vznikla Národní garda o 116 mužích, ale do bojů v Praze nezasáhla.

V r. 1849 převedl stát obecním zákonem celou hospodářskou správu města a značnou část jeho politické správy na starostu, obecní (městské) zastupitelstvo a obecní (městský) výbor. Součástí tohoto zákona byl i volební řád, stanovující postup při volebním aktu těchto reprezentačních orgánů.

Na nový rozvoj města Českého Brodu od poloviny 19. století mělo podstatný vliv dostavění železnice v r. 1845 a zrušení roboty v r. 1848. Jestliže ještě v roce 1843 mělo město spolu s Českobrodskými Zahradami pouze 199 domů s 1877 obyvateli, pak už v r. 1857 bylo zde 232 domů, v nichž žilo 2 400 obyvatel. Rychlý demografický vzestup města, spojený s rozvojem místních řemesel a obchodu, přispěl k tomu, že se město brzy zařadilo mezi přední česká správní střediska. V r. 1850 se stal Český Brod sídlem okresního soudu a v r. 1868 se přestěhovalo z Kostelce nad Černými lesy do města také okresní hejtmánství, což vyjednali ve Vídni českobrodský starosta Jan Weidenhoffer a poslanec českého sněmu František Pokorný, první starosta českobrodského okresu. 22)

Od konce šedesátých let 19. století se začal v Českém Brodě rozvíjet také průmysl. V r. 1867 vznikl zde parní mlýn, v r. 1868 akciový cukrovar a znovu nastal rozmach místního pivovarnictví. Nový moderní pivovar vystavil v r. 1885 5 500 hl. a o 26 let později už 40 188 hl. dobrého piva. V r. 1888 zahájila v Českém Brodě výrobu továrna na hospodářské stroje Černovský a spol., exportující do zemí střední a východní Evropy, a později větší strojnická dílna Hocke a spol. V roce 1903 zahájila provoz městská plynárna, jejíž plyn ještě téhož roku rozsvítil první českobrodské plynové lampy, a to zejména v nové moderní okresní nemocnici.

Současně s rozvojem místního průmyslu vznikaly také místní peněžní ústavy, které investovaly v Českém Brodě a v jeho okolí. V roce 1864 vznikla záložna a půjčovna, přejmenovaná v roce 1873 na občanskou záložnu, v roce 1882 zahájila činnost okresní hospodářská záložna a roce 1909 Spořitelna města Českého Brodu.

Politický a hospodářský vzestup města Českého Brodu ovlivnil také rozvoj společenského, kulturního a posléze i sportovního života ve městě. V roce 1863 vznikl první česko - německý spolek Českobrodská Beseda. V letech 1865 - 1868 hráli místní řemeslníci v hostinci Alžběty Suttnerové (čp. 36) hry Josefa Kajetána Tyla „Pražský flamendr“ a „Nalezenec“. V roce 1869 uspořádal zde nový divadelní spolek své první představení, Felcmanovu veselohru „Jen zdvořile“. Ve zdejším sále uskutečnilo v r. 1875 Prozatímní divadlo z Prahy svoje vůbec první pohostinské představení na českém venkově. Od r. 1877 vystupoval na jeho jevišti pohostinsky s místními ochotníky slavný český herec Jindřich Mošna. Od r. 1875 měli místní ochotníci také velkou letní divadelní scénu na zahradě v hostinci „U slunce“ (čp. 215) a hráli zde až do roku 1884, kdy splynuli s divadelním odborem Sokola.

Z 28 různých spolků a korporací 23), existujících ve městě, byla nejaktivnější tělocvičná jednota Sokol. Českobrodští měšťané v čele se starostou Janem Weidenhofferem si založili tuto pokrokovou českou organizaci v r. 1870 a pěknou sokolovnu, projektovanou Janem Koulou, si vystavěli v roce 1884. 24) Největší akcí českobrodského Sokola byly česko - americké závody, konané - místo zakázaného II. všesokolského sletu - v Českém Brodě 26. června 1887 za účasti 40 000 návštěvníků, z toho 3 000 sokolů z Čech, Moravy a ze Spojených států amerických.

Československé dělnictvo, patřící mezi nepočetné skupiny místního obyvatelstva, si založilo v r. 1871 Spolek vzájemně se podporujících dělníků, který se od r. 1882 hlásil k sociálně demokratickým myšlenkám. Spolek podporoval také vzdělávací činnost, na níž se podílel v Českém Brodě Ladislav Zápotocký. Od r. 1879 působila ve městě rovněž Dělnická beseda.

Od devadesátých let 19. století, kdy ve městě žilo více než 4 000 obyvatel, se už Českoslovenští pravidelně zúčastňovali všech politických a národních akcí. Na jejich organizaci měl významný podíl místní redaktor Jozef Miškovský, vydavatel oblíbených týdeníků Naše hlasy a Naše listy, který se jako člen okresního zastupitelstva i městské rady zasloužil o rozvoj města i okresu.

První světová válka v letech 1914 -1918 ochromila dlouholetý společenskoekonomický rozvoj města Českého Brodu a přinesla jeho obyvatelstvu velké utrpení a zbídačení. Českoslovenští občané veřejně demonstrovali svoji nespokojenost s vnitropolitickou a hospodářskou krizí při oslavách 1. května a při generální stávce 14. října 1918. Představitelé jednotlivých politických stran ve městě vytvořili v době tohoto společenského napětí Okresní národní výbor a jeho jménem 28. října 1918 slavnostně vyhlásili na velké manifestaci před radnicí československou samostatnost. 25)

Poválečná hospodářská konjunktura, kterou prožívalo svobodné a demokratické Československo v prvním desetiletí svého trvání, příznivě ovlivnila rozvoj okresního města Českého Brodu a přispěla k jeho rychlé modernizaci. Už v r. 1919 zřídilo okresní zastupitelstvo městské reálné gymnasium, významný vzdělávací ústav pro Československo a okolní okresy, a v r. 1920 otevřel místní Sokol kino. Při pozemkové reformě si město vybojovalo jako náhradu za pobělohorské konfiškáty dvůr v Klučově se 125 ha půdy. V r. 1923 zahájilo město v čele se sociálnědemokratickým starostou Františkem Macháčkem ( 1874 - 1941 ) elektrifikaci, v r. 1924 předal okres a město moderní budovu reálnému gymnasiu, noví stavebníci zahájili výstavbu Havlíčkova předměstí a sociálně demokratická strana si otevřela Lidový dům. V r. 1926 vznikl v Brodě průmyslový podnik KARMA, který proslavil město svými kvalitními plynovými hořáky, a v r. 1927 postavil okres budovu okresní nemocenské pojišťovny a správa železnic budovu nového nádraží. Český Brod, v němž se rozvíjela také kultura, spolkový život i sport, v r. 1928 zavedl mezi městem a zemědělským zázemím první linku pravidelné autobusové dopravy, postaral se o rozšíření a modernizaci okresní nemocnice a pošta zapojila automatickou telefonní ústřednu. Modernizoval se také místní pivovar s roční produkcí nad 45 000 hl. piva, které se ve městě čepovalo ve 23 hostincích. Město vybudovalo ještě další významné budovy, jako Masarykovy jubilejní měšťanské školy na Vanderkách a Podlipanské muzeum, ústav, který se stal novým střediskem československého kulturního života.

Společenskoekonomický rozvoj města Českého Brodu, kde vzrostl do r. 1930 počet domů (866) i obyvatelstva (5385), narušila velká hospodářská krize v letech 1927 - 1932, ale po jejím překonání obnovilo město i stavební ruch. K dosavadním veřejným budovám vybudovala v r. 1935 vlastní objekt ještě Spořitelna města Českého Brodu. V r. 1938 otevřel Sokol koupaliště a z Neštěmic u Ústí nad Labem přestěhoval do města Alois Komárek továrnu na výrobu fotografických potřeb AKO.

Druhá světová válka v letech 1939 - 1945 přinesla obyvatelům Českého Brodu, v němž žili většinou drobní živnostníci, zemědělci a inteligence, ještě větší utrpení



Karel Opatrný: Jan Amos Komenský, 1923, jihozápadní bok budovy školy, foto Tomáš Mukařovský

než první světová válka. Nacistický teror a boj proti němu si vyžádal celkem 111 obětí na lidských životech. Řadu dalších občanů odveklý okupační úřady na nucené práce do Německa a jiné pro účast v odbojových skupinách nacistické soudy uvěznilly v koncentračních táborech nebo v německých věznicích.

Odpor českobrodského obyvatelstva proti nacistické okupaci vyvrcholil v květnovém povstání v roce 1945. 5.května vystoupil na veřejnost místní revoluční národní výbor a postupně začal přebírat moc ve městě. 8.května, kdy české osazenstvo zachránilo liblický vysílač před zničením, došlo nedaleko vysílače k přestřelce s nacistickými vojáky, v níž zahynulo 18 českých vlastenců. Na 60 zajatých osvobodili v Českém Brodě američtí parlamentáři, kteří se tudy v odpoledních hodinách 8.května vraceli z lázní Velichovky, kde vyjednávali s maršálem Ferdinandem Schörnerem. Ve večerních hodinách téhož dne podepsali zplnomocněnci Schörnerovy armády v budově místního reálného gymnasia, obsazeného německou brannou mocí, bezpodmínečnou kapitulaci německých vojsk před zástupci České národní rady. 9.května projely Českým Brodem první tanky Rudé armády. Po osvobození Českého Brodu, kdy jak v okresních, tak i v městských správních orgánech stoupl výrazně vliv komunistů, se město poměrně rychle zotavovalo z válečných škod. Aby město rozhojnilo svůj majetek, prikoupilo v r.1946 les Dolánky o rozloze 847 ha. V r.1947 zahájilo výstavbu městského vodovodu. V r.1948-1949 komunisté, kteří ovládli radnici, znárodnili nebo združstevnili všechny výrobní prostředky ve městě a jeho společenský život plně podrobili vlastní ideologii. Ani v Českém Brodě se jejich činnost neobešla bez deformací a persekucí místních obyvatel, z nichž někteří pro odpor proti totalitě strávili dlouhá léta ve vězeních nebo v pracovních táborech.

V r.1960 orgány státní moci zrušily českobrodský okres a připojily jej ke Kolínu. Českobrodský pivovar, který ještě v r.1966 vystavil 42 130 hl dobrého piva, zastavil počátkem r.1968 pro odbytové potíže výrobu. I přes tyto změny se závažnými společenskoeconomickými důsledky zůstal Český Brod přirozeným hospodářským a kulturním střediskem Českobrodsko. Na postavení města se nic nezměnilo ani v krátkém období obrodného procesu, který násilně přerušila intervence vojsk pěti socialistických zemí do Československa 21.srpna 1968.

V období tzv.normalizace, kdy byl politický a společenský život ve městě plně podrizen totalitním principům, zahájily ve městě výrobu nové nebo přestavěné průmyslové podniky. V r.1971 to byla moderní cihelna s panelárnou, v r.1974

Fotochema, Stavokonstrukce a Zemědělské stavby. V těchto letech město také otevřelo areál služeb v Podskalí a pokračovala výstavba místního sídliště Na cihelně. V r.1980 vznikl ve městě Státní veterinární ústav s moderní nemocnicí, který zabezpečuje speciální služby pro 7 okolních okresů. Do nového, moderního objektu se v r.1984 nastěhovala místní poliklinika.

Město Český Brod, jehož vývoj ovlivňovaly vždy všechny významné historické mezníky českých dějin, vkládá velké naděje do demokratického vývoje, který umožnila v naší krásné vlasti sametová revoluce v r.1989.

**Miloš Dvořák**

*PhDr.Miloš Dvořák, narozen 21.11.1942 v Českém Brodě. FF UK Praha.*

## Poznámky

- 1) M.Dvořák, Přehled dějin města Českého Brodu, In: Padesát let gymnasia v Českém Brodě, Praha 1969, s.7-42, M.Dvořák, Přehled historiografické literatury o Českém Brodě, In: Českobrodský zpravodaj, Český Brod 1969, č.1-4
- 2) J.V.Šimák, Brodská krajina před založením města, In: Českobrodsko a Černokostecko, Český Brod 1920, s.37-39, I.Vávra, Trstenická stezka, In: Historická geografie 6, Praha 1971, s.81-83
- 3) J.B.Novák /ed./, Formulář biskupa Tobiáše z Bechyně, Historický archiv č.22, Praha 1903, s.124-125, č.156. K nové dataci tzv. českobrodské zakládací listiny /formuláře č.156/, srov. S.Dušková, Formulář Tobiáše z Bechyně ve světle listin pražských biskupů, In: Sborník prací filosofické fakulty brněnské university C 12, 14, Brno 1965, s.60-63
- 4) M.Dvořák - L.Dvořák, Historická topografie města Českého Brodu, In: Práce muzea v Kolíně, sv. 2, Kolín 1982, s.54-59
- 5) M.Dvořák, Český Brod. Stručné dějiny. Umělecké památky. Pamětihodnosti na Českobrodsku, Český Brod 1992, s.6
- 6) M.Dvořák, Stará biskupská tvrz v Českém Brodě, In: Českobrodský zpravodaj, Český Brod 1968, č.7-9
- 7) J.Emler /ed./, Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDLI igne consumptarum I, Praha 1870, s.10
- 8) V.Chaloupecký, Účet pokladníka arcibiskupství pražského z let 1382-83, In: Historický archiv č.37, Praha 1912, s.19-22, J.Emler /ed./, Decem registra censsum bohemiae compilata aetate bellum husiticum praecedente, Praha 1881, s.105
- 9) M.Dvořák, Městská správa v Českém Brodě a její písemnosti do roku 1623, In: Sborník archivních prací 32, Praha 1982, s. 170-224
- 10) Státní ústřední archiv v Praze, Archiv pražského arcibiskupství, sign. C 104, Archiepiscopalia VIII, Státní ústřední archiv v Praze, Archiv vyšehradské kapituly, sign. LX, fol. 88-89
- 11) J.Kadlec /ed./, Traktát Mistra Ondřeje z Brodu O původu husitů, Tábor 1980
- 12) Fr.Palacký /ed./, Documenta M.J.Hus, Praha 1860, s.602
- 13) V.Schulz /ed./, Historické zprávy v nejstarší knize města Brodu Českého z let 1421-1496, In: Věstník Královské České Společnosti nauk, Praha 1899 /VI/, s.9
- 14) J.Čelakovský - G.Friedrich /ed./, Codex iuris municipalis regni Bohemiae III, Praha 1948, s.181-182, č.108
- 15) M.Dvořák, Vývoj erbů města Českého Brodu a jeho ikonografie, In: ČBZ, Český Brod 1968, č.8
- 16) M.Dvořák, Odbytové problémy městské ekonomiky v 16.století: Český Brod a kutnohorská hornická oblast, In: Hospodářské dějiny, Ústav československých a světových dějin ČSAV, Praha 1979, s.205-248
- 17) J.M.Květ, Literátské bratrstvo v Českém Brodě, In: Vlastivědný sborník Českobrodsko 2, Praha 1959, s.38-48
- 18) A.Sedláček, Rozvrstvení sbírek a berní r.1615, Praha 1869, s.30
- 19) T.V. Bílek, Dějiny konfiskací v Čechách po r.1618, Praha 1882, s.1041-1046
- 20) J.Miškovský, Z minulosti našeho divadla ochotnického, In: Naše hlasy, Český Brod 1924, č. 7
- 21) J.Miškovský, Okresní hejtmanství, In: Naše hlasy, Český Brod 1914, č.2
- 22) M.Dvořák, Stručný vývoj nižšího školství v Českém Brodě, In: Padesát let gymnasia v Českém Brodě, Praha 1969, s.47
- 23) F.L.Sál, Spolkový život na Českobrodsku ve druhé polovině 19.století, In: Naše hlasy, Český Brod 1900, č. 18
- 24) J.Miškovský, Počátky Sokola, In: Naše hlasy, Č.Brod 1914, č.9
- 25) J.Miškovský, Jaký byl u nás začátek republiky, In: Naše hlasy, Č.Brod 1928, č.42

*Ředitel Klenka se ve vzpomínkách dotkl vyloučení skupiny studentů roku 1950. Sami studenti, kterým události zasáhly tíživě do života, je vnímali především v tom výseku vnější podoby, kterou mohli postihnout. Zprvu proto vůbec nechápali, o co jde, protože skutková podstata provinění nebyla žádná.*

*Druhý den po výletu, kdy se ve škole objevila vyšetřovací komise, studenti nedokázali na kladené otázky odpovídat, protože o žádné podvatné činnosti ani organizovaném rozvracení republiky nic nevěděli. V první chvíli pocítovali v malém měřítku to, co zažily některé oběti velkých politických procesů bývalého Sovětského svazu a 50. let u nás, totiž že se celý nesmysl musí vysvětlit. Ještě netušili, že druhá strana o žádné vysvětlení ani nestojí, protože pouze potřebuje postihovat děti nepohodlných rodičů. Další drobné souvislosti se ozřejmily také až dodatečně, a sice fakt, že jmenovaná politicky zfanatizovaná spolužačka dlouho sbírala všechny drobné legrácky a vtípy, které ve třídě padly při hodinách nebo o přestávkách, a informovala o nich otce. Byly to narážky na nedostatek kultury v projevech tehdejších politiků, na poměry v JZD, jemná ironie při hodině matematiky, kdy na tabuli byl zlomek  $1/5$  a profesor zkonstatoval, že to platí pouze v matematice, protože v demokratickém státě nikdy nemůže mít jednička navrch (číslo 1 měla ve volbách komunistická strana).*

*Několik dobových dokumentů, které otiskujeme, vyvolává dodnes závan tísně, strachu a sevřenosti, kterou jsme tehdy žili a na kterou jsme možná pozapomněli.*

O prázdninách 1948 jsme se přestěhovali ze Sedlčan do Českého Brodu do komfortní ředitelské vily, do ředitelské tvrze, jak říkali studenti.

Začátkem školního roku náhle přijela návštěva ze školského oddělení prezidenta republiky. Pracovnice tohoto oddělení Langová sondovala půdu, zda by nebylo možno připravit školu do takové situace, aby mohla nést jméno prezidenta republiky. Je prý potřeba takovou školu nalézt někde v blízkosti Prahy. Namítal jsem, že je to zatím předčasné, že se znovu seznamuji s prací ve škole a že je vše potřeba velmi pečlivě uvážit. Dále Langová sondovala, které z profesorů bych mohl doporučit k přechodu na vysoké školy. Navrhl jsem, že pro vědeckou práci by se hodil profesor Dr. Kliment Šoler a Dr. Václav Müller, kteří také myslím během školního roku na vysoké školy odešli.

Častým hostem v Českém Brodě bývala spisovatelka Marie Majerová, která byla kulturním patronem na okrese. Na její počest, ale za její peníze byl v Doubravčicích postaven kulturní dům, který nesl její jméno. Tím se mělo také dokumentovat, jak se strana a vláda stará o kulturní rozvoj i těch nejmenších míst v republice.

Začátkem škol. roku odešlo do penze několik starších kolegů. Odešel profesor Kolman, Tuček a Granát, velký muzikant a oblíbený kantor. Ve sboru ze starších kolegů zůstal např. Bohuslav Rovenský, přírodovědec. Poněvadž ovládal tři světové jazyky, stal se i známým překladatelem světových spisovatelů, Feuchtwangera, Balzaca aj. Byl mladším bratrem tehdy známého režiséra a herce Jana Rovenského. Jeho spolužáky byli spisovatelé Vladislav Vančura a Karel Nový. Byl náruživým kuřákem. Jednou jsem ho přistihl, jak vyběhl ze třídy, rychle vybafnul půlčičku cigára a ihned se vracel do třídy. Byl nejen velkým kuřákem, ale ještě větším kafařem. Za protektorátu za kávu utratil horentní peníze. Byl u žáků velmi

(LL) oblíben pod přezdívkou Bogan.

Po Novém roce byla již na obzoru změna v organizaci našeho školství, která se měla uvést v život od školního roku 1949/50, byl začátek velkých kotrmelců.

Kulturní život ve městě se po válce vracel na předválečnou úroveň. Ze zdařilých akcí tohoto roku možno připomenout uspořádání koncertu Moravských učitelů při jejich zájezdu do Prahy. Přes nedostatek ubytovacích prostorů bylo 50 členů souboru hladce ubytováno v soukromí. U nás nocoval jeden ze slavných sbormistrů v republice, velmi příjemný profesor Šoupal. Škola se plně zapojovala do všech kulturních akcí.

Vzpomínali jsme druhého výročí úmrtí profesora Emila Svobody, čestného občana města. Profesor Svoboda žil na penzi v Zahradách u Brodu ve vlastní vilce. Za války jsem ho často navštěvoval a to bývaly vždy dlouhé procházky a debaty. V roce 1946 zemřel na srdeční záchvat. Loučil jsem se s ním tehdy jako předseda národního výboru v aule filosofické fakulty, kde za universitu byl smutečním řečníkem jeho mladší kolega J.B. Kozák. Pamatuji se, že v týž den jsem potkal starého známého, básníka a spisovatele Vladimíra Thieleho, který měl za protektorátu na gymnáziu několik zdařilých literárních besed. Thiele opatroval básníka Josefa Horu. Několikrát jsem Horovi za války vezl aprovizaci, hlavně máslo. Naposledy jsem se s ním setkal v parku u hlavního nádraží, kam ho Vladimír doprovázel při procházce na sluníčku. Bylo to setkání po 18 letech. Poprvé jsem se setkal s Josefem Horou v roce 1927 v Masarykově koleji, kde měl besedu. Dožil se svobody, ale brzo pak, těžce nemocný, zemřel.

Ke konci školního roku bylo po jednání na ministerstvu školství rozhodnuto, že na doporučení nejvyšších stranických orgánů bude gymnázium v Českém Brodě přejmenováno na gymnázium Klementa Gottwalda. Jak se později ukázalo, mnoho štěstí škole toto přejmenování nepřineslo. Škola byla pod větší kontrolou stranických orgánů a celé politické veřejnosti, od Hradu počínaje a v místě konče. Je zajímavé, že na škole toho roku maturovalo pouze 13 žáků. Je to druhý nejmenší počet abiturientů ve třídě. Nejméně žáků maturovalo v roce 1935, pouhých 10.

Na maturitách v roce 1949 jsem byl jako předseda na gymnáziu v Kolíně. Tam jsem se setkal s bývalým profesorem českobrodského gymnázia Augustinem Hnátkem. Profesor Hnátek byl jako dějepisec za protektorátu v té skupině historiků a kulturních pracovníků, která byla vyslána do Katyňského lesa, aby zhlédla místo, kde byli sovětskou NKVD popraveni polští důstojníci. V této skupině byl také spisovatel František Kožík. Prof. Hnátek pak jezdil po okresech, aby přednášel o zvrstvech sovětského režimu. Stal se také předsedou Ligy proti bolševismu na okrese a předsedou tzv. Osvětové komise. Dopisy označené razítkem této organizace nepodléhaly žádné cenzuře. Několikrát jsem tohoto razítka použil. Profesor Hnátek také jako předseda této organizace spolupodepisoval měsíční hlášení, která ředitel školy Václav Placht musel posílat na Oberlandrat do Kolína. Profesor Hnátek se velmi střežil, aby ve své nezáviděníhodné funkci nikomu neublížil. Po revoluci přešel z Brodu na gymnázium do Kolína a denně dojížděl.

Začátek nového školního roku se stal počátkem reorganizace školského systému podle usnesení strany a vlády z roku 1948, jímž byla zrušena osmitřídní gymnázia a vytvořena jenom čtyřtřídní. To byl začátek toho velkého školského galimatyáše, který trval tak dlouho. Co to znamenalo? Žáci z primy a sekundy se vrátili na své předchozí školy a přijímací zkoušky do prim se nekonaly. Z původních osmitřídních gymnázií zůstalo pouze 5 tříd. Dále to znamenalo přebytek profesorů - zbyteční

Okresní akční výbor NF v Českém Brodě.

Český Brod, 26./21 1948

P.T.  
Kovář Josef, předs. ONV,  
Český Brod.

*Josef: Kovař*

- OAV NF v Českém Brodě, usnesl se a ukládá Vám provedení:
- I. Brzo K František, taj. škol. výb., buďtež ihned požádán na devatenou osmiletou, pro svůj záporný poměr k lidově-demokr. režimu.
  - II. Čaraický František, prof. na BG v Českém Brodě, aby nadále ne tento své nevyučoval s okamžitou platností.
  - III. Ve všech školách a ve v třídách a předevních buďtež vyvěšeny le obrazů pres. republiky dr. E. Beneše též obrazy Generálissima Stalina. Zprávu o provedení podajte během zítřka tj. 27./2.1948.

*Josef*  
jednatel

předseda

OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V ČESKÉM BRODĚ	
Doslo dne	26. únor 1948
Číslo	60320

Dopis předsedovi ONV Josefu Kováři ze dne 26.2.1948. Státní okresní archiv Kolín, fond Okresní akční výbor Národní fronty Český Brod

museli odejít jinam a většinou na školy nižšího typu. Tím byli postiženi i platově, což se vyrovnávalo daleko později. Prostě nastalo zděšení všeobecně, protože žáci se museli vracet zpět na své původní školy, to pokládali často za ponížení a velmi těžko se s tím vyrovnávali. Tehdejší inspektor pro školy prvního a druhého stupně mi vyšel velmi vstřícně a umístil většinu místních profesorů na měšťanské školy. Velmi těžce nesla odchod na měšťanskou školu moje žena, protože věděla, že by pro ni místo na gymnáziu bylo. Bohužel nemohl jsem poslat profesora před penzí učít do prostředí jemu vzdáleného, a tak to nakonec odnesla žena ředitele. Profesori penzijního věku odešli do penze, někteří na zdravotní dovolenou. Myslím, že to byl profesor Rovenský, který byl již tehdy vážně nemocen.

Bylo to jako probuzení z hlubokého snu. Věděli jsme, jak je všechno nedomyšlené. O tom jsme diskutovali často a dlouho. V těchto dnech se u mne v Brodě objevil František Kahuda, brněnský profesor a zároveň člen předsednictva odborového sdružení školských a kulturních pracovníků v republice. Odcházel z Brna, stěhoval se do Prahy. Chtěl mne mimo jiné zainteresovat v práci pro jmenované sdružení. Přijížděly návštěvy ze zemské školní rady, kde nastávala reorganizace a odchod mnohých osvědčených pracovníků. Odešel do penze i náš velký příznivec, vrchní školní rada Wangler. Nabízeli mi, abych odešel na ustavený krajský národní výbor jako inspektor. To jsem rozhodně odmítl, protože jsem to pokládal za útek od odpovědnosti. Do třetice přijela stará známá pracovnice ze školského oddělení prezidenta republiky Langová. Všechny návrhy a nabídky jsem odmítl.

V roce 1949 byl také ustaven nový krajský výbor Sokola se sídlem v Praze na Kozím plácku. Byl jsem zvolen třetím starostou a měl na starosti jako za první republiky atletiku. Na ustavující schůzi byl přítomen právě zvolený předseda ústředního výboru Národní fronty Dr. Alexej Čepička. Z jeho řeči byly zřejmé jeho neobyčejné ambice a také dlouho v této funkci nepobyl. Tělovýchovu chtěl sevřít do pevné organizace, která by se měla opírat o armádu a měla by být řízena direktivněji. To se také později stalo. Tím mi zase přibýlo více práce k té školské. Chodíval jsem často pozdě domů, což nepřispívalo ke klidu v domácnosti.

Padesátý rok přinesl neobyčejné úsilí stranických orgánů pátrat po nepřátelích socialismu. To se stalo na českokobrodském okrese, když z Kostelce nad Černými lesy utekl za hranice tehdejší předseda MNV Čern a před ním poslanec národně socialistické strany Dr. Hubert Řipka, který byl velkým patronem Kosteckých. Dokonce vymohl, že Kostelec se stal na krátký čas okresním městem, a proto bylo v této době mezi oběma městy napětí. Napětí narůstalo i na venkově, kde se začala zakládat jednotná zemědělská družstva, a jak je všeobecně známo, s kulaky se nezacházelo v rukavičkách. I školy dostaly úkol napomáhat vzniku těchto družstev, a tak bylo naší škole přiděleno nové vzniklé družstvo ve Vykání. Na schůzi tam zajížděla naše kulturní skupina a výtvarný kroužek vyzdobil jejich klubovnu. Protože z okolních vesnic dojíždělo mnoho žáků, přenášel se neklid a nervozita do školy.

V této době také vrcholilo moje pracovní tempo, a tak mi můj přítel primář Ledec doporučil nejméně týdenní odpočinek. Zastupováním jsem pověřil seniora sboru, profesora Jana Štanglera. Hlavně jsem mu doporučil, aby třídám nepovoloval výlety delší jednoho dne. Dostal jsem zprávy ze školských úřadů o recesích žáků středních škol na školních výletech, z nichž pak vznikly na mnoha školách aféry. Léta padesátá přinesla svazákům na školách důležité funkce a právo spolurozhodovat o personálních věcech. Vznikla tak nechvalně známá Šlingova akce „Mládež vede



## MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V ČESKÉM BRODĚ

C. j. 334/50.

Dne 26. února 1950.

Okresní akční výbor NF,

Č e s k ý B r o d ě .

Místní národní výbor a ředitelství gymnasia  
v Č e s k ý m B r o d ě  
dovolují si Vás zvát na slavnost pojmenování zdejšího  
gymnasia čestným názvem  
"Gymnasia Klementa Gottwalda",  
která se koná v pátek dne 3. března 1950 v 10 hodin 30  
minut v gymnasijské síle v Českém Brodě.  
Pořád slavnosti příkládáme.

za ředitelství řádky:

řad. I. míř. předsedy MNV:

*Jarulec*



*Štangler*

*Štangler*

*Štangler*

Pozvánka na slavnost pojmenování školy na Gymnázium Klementa Gotwalda konanou v pátek 3.3.1950. Státní okresní archiv Kolín, fond Okresní akční výbor Národní fronty Český Brod



Brno“ atd. Dokonce se prováděly na školách „svazácké dny“. Naším svazákům na škole jsem vyložil, jaký to bude nesmysl, když zasednou v ředitelně do ředitelského křesla nebo některý svazák bude ve funkci profesora vyučovat! Upadl jsem v nemilost u některých divokých partajních funkcionářů. Víme, jak se tyto akce zvrhly, když na některých školách svazáci funkcionáři vylučovali ze škol své spolužáky, někde i profesory.

Nepřiliš klidný jsem odjížděl za odpočinkem do jižních Čech, ale po několika dnech mne telegram zavolal zpátky. Vstup do školy mi byl Státní bezpečností zakázán a musel jsem zůstat doma. Ve škole se to jenom hemžilo estébáky. Co se vlastně stalo? Žáci septimy, kde byl třídním profesor Maršík, uprosili profesora Štanglera, aby jim dovolil jet na třídní výlet na Šumavu. Třída odjela na výlet s několika kytaristy a dobrými zpěváky. Měli rozmanitý repertoár vybraných písniček, mezi nimi jednu od Voskovce a Wericha, v níž jsou slova: „Kde jsou ty nacistický svine ... asi někde v Argentíně ... Sieg Heil!“ Prostá klukovská recese! Nic by se jistě nestalo, kdyby někdo celou situaci nevyličil jinak. V této třídě byla dcera tehdejšího předsedy MNV Josefa Brta a ta doma podrobně vylíčila zážitky z výletu svému otci. Ten se chopil příležitosti, aby vysoko vyrostl na partajním žebříčku, a ihned celou záležitost hlásil na sekretariátě KSČ. A aféra byla na světě. Je potřeba ještě vysvětlit, že někteří žáci této třídy z Kostelce právě hráli v divadelní hře, kde se zpívá i tato jmenovaná písnička a kde herci měli na kostýmech hákové kříže. Ty si kostelečtí studenti také vzali s sebou na výlet. Konečně se našlo spojení se zrádnou skupinou Dr. Ripky, který byl v Londýně, a s utečencem Cornem z Kostelce, který byl v tu dobu již v Kanadě! Tak se z hloupé recese stala celostátní záležitost. „Nacistická skupina na gymnáziu v Českém Brodě“, „Rozvrtná skupina Ripkova byla odhalena“, takové byly titulky v novinách.

Proč Josef Brt okamžitě po výletě celou věc udal? Situace kolem jeho osoby byla v roce 1945 trochu nejasná. Přišly o něm nepříznivé zprávy z Doubku, kde za protektorátu působil jako učitel, chyběl však korunní svědek, který byl v koncentračním táboře. Byl to bývalý major československé armády Mokry, který se mi také přihlásil a byl ochoten vypovídat před vyšetřovací komisí. Po jeho návratu jsme se sešli, ale chtěl několikadenní odklad, aby si mohl opatřit další doklady. Dříve než k tomu mohlo dojít, tragicky zahynul. Večer si doma ještě vařil kávu a nezapomněl, že plynárna vypnula plyn. Zapomněl plyn uzavřít a ráno ho našli otráveného - plynárna byla tehdy ještě na svítiplyn. Aféra se studenty Brtovi přinesla chvíli, kdy se mohl markantně ukázat jako obhájce socialismu, jak o sobě často zdurazňoval, a vystoupit proti rozvracečům republiky.

Vyšetřování ve škole i mimo školu trvalo několik dní. Ve škole mezi žáky i profesory nastalo zděšení. Vyšetřování bylo vedeno s desítkami žáků z různých tříd. Byli vytipováni studenti, jejichž rodiče byli kulaky, živnostníky a představiteli inteligence, a byly pořizeny seznamy těch, kdo mají být vyloučeni, případně nedoporučeni k dalšímu studiu po maturitě. Při vyšetřování se například zjišťovalo, kdo dělal vtipy na soudružku Martu Gottwaldovou nebo dělal ve škole ironické narážky na současné poměry. Celou akci vedl krajský tajemník B. Kozelka, známý svým arogantním vystupováním, a ten také přinášel další obvinění a seznamy žáků, kteří musejí být vyloučeni buď celostátně, nebo jen místně. Ty, kteří byli vyloučeni lokálně, jsem okamžitě umístil na gymnázium v Čáslavi, kam je ochotně přijal můj spolužák z vysoké školy, ředitel Meloun. Některým z nich potvrdil později žádosti

## GYMNASIUM V ČESKÉM BRODĚ Pošt. spojitelná č. 41.523, telefon 44.258

Čís. j.: 355/50.

Věc: Helena Karlíková, ve škol. roce 1949/50 Žákyně III. třídy. Potrestání.

V Českém Brodě dne 4. září 1950.

Pan  
Jaroslav Karlík,  
odb. učitel,

K čís. j.:

Kouřim,  
Ruská 442.

Přílohy:

Ředitelství Vám oznamuje, že Vaše dcera Helena Karlíková, nar. 2.2.1931 v Kouřimi, ve škol. roce 1949/50 Žákyně III. třídy gymnasia Klementa Gottwalda v Českém Brodě, byla výnosem ministerstva školství, věd a umění ze dne 31. srpna 1950, čís. 63028/50 - I/5, / výnos krajského národního výboru v Praze ze dne 31. srpna 1950 čís. 331/17-31/8-1950 - IV/1 / vyloučena podle ustanovení par. 8, odů. 3. písm. a/, par. 10, odů. 2, písm. a/ a bodu 3 Školského řádu ze studia veřejného i soukromého na všech vyučovacích ústavech, přesahujících obor školy I. a II. stupně, pokud nejsou školami povinnými, v celém státě.

Žákyně byla členem skupiny, která se vytvořila v III. třídě zdejšího ústavu a která svými projevy dokazovala negativní postoj k lidově demokratickému zřízení v Československé republice.



*Rudolf Kopecký*  
zatímní správce.

P.S. Ředitelství Vás upozorňuje, že proti tomuto výnosu můžete podat odvolání do 15 dní prostřednictvím zdejšího ředitelství, adresované ministerstvu školství, věd a umění.

Dopis ze dne 4.9.1950 oznamující vyloučení Heleny Karlíkové, žákyně 3. třídy Gymnasia Klementa Gottwalda

# O jedné úvaze Richarda von Weizsäckera

o studium na vysokých školách sám ministr pro vysoké školy Dr. Bezdíček, jemuž jsem osobně žádosti předložil.

Setkal jsem se s touto třídou po čtyřiceti letech na jejich sjezdu a mnohé z postižených jsem velmi těžko přesvědčoval, že jako ředitel školy jsem rozhodnutí musel podepsat. Musel jsem i tuto hořkou pilulku spolknout. Byl to opravdu černý rok v dějinách českobrodského gymnázia a zvláště v mém kantorském i osobním životě. Většina profesorů odešla na jiné školy a na moje místo nastoupil velmi ambiciózní mladičkový profesor, který však na škole dlouho nepobyl, protože byl trestně stíhán.

## GYMNASIUM KLEMENTA GOTTWALDA V ČESKÉM BRODĚ

POŠT. SPORITELNA C. 41.523, TELEFON 44-258

318-1718

Čís. j.: 624-11/50.  
Věc: Odvolání proti vyloučení.

V Českém Brodě dne 10.11.1950.

Jaroslav Karlík,  
odborný učitel,

K o u r i m 442.

MŠVU ro. n. d. l. o výnosem ze dne 24. října 1950 č. 66.810/50-1/5 o odvolání Vaší dcery Heleny Karlíkové, býv. zákyně zdejšího ústavu proti vyloučení z dalšího studia takto: Zamítlo vaše odvolání proti výnosu MŠVU ze dne 31.8.1950 č. 66.082/50-1/5, jímž byla vaše dcera vyloučena podle ustanovení par. 8, bodu 5, písm. d/, par. 10, bodu 2, písm. d/ a bodu 3 školského řádu ze studia veřejného i soukromého na všech vyučovacích ústavech, přesahujících obor školy I. a II. stupně, pokud nejsou školami povinnými, v celém státě, poněvadž důvody uvedené v odvolání nezakládají podstatu pro zmírnění trestu nebo obnovu řízení. Osvědčí-li se vaše dcera v pracovním prostředí, mohlo by býtí uvazovano ve smyslu nového školského řádu o tom, jak by jmenovaná zákyně mohla dokončiti studia na některé škole III. stupně.



*Bohumil Nekolný*  
zat. správce.

Důsledky této aféry byly přijaty v českobrodské veřejnosti s krajním odporem. Personální změny v profesorském sboru byly provedeny jednak na konci školního roku, jednak v novém školním roce. Já sám jsem byl poslán založit nové gymnázium v Říčanech u Prahy, kde byla právě dostavěna budova původně určená pro národní školu. Mohl jsem si vybrat kolegy, kteří by byli ochotni do Říčan přejít nebo tam dojíždět. Vybral jsem si tři zkušené odborníky a ti se mnou na novou školu přešli. Byli to profesori Štangler, Hubička a Vitochová. Slibovaný byt mi byl přidělen až po roce, a tak mi nezbylo než se nastěhovat do ředitelny a spát na zapůjčeném gauči a jezdit každý týden za rodinou do Českého Brodu. Byl to začátek nové práce a dalších těžkostí.

*Jaromír Klenka*

*Jaromír Klenka, ředitel školy od 26.2.1948 do roku 1951.*

*Zamítnutí odvolání proti vyloučení Heleny Karlíkové ze dne 10.11.1950*

Zatím předposlední prezident Spolkové republiky Německo se svým vyspělým etickým cítěním v jednom projevu vypořádával s problémem kolektivní viny. I on se postavil za tézi, že kolektivní vina neexistuje. Ale právě Weizsäcker nahlas a důrazně artikuloval, že i když neexistuje kolektivní vina, zcela bezpečně by měl existovat kolektivní stud.

Dámy a pánové, přítomní i nepřítomní absolventi gymnázia, dovolte mi připomenout vlastně řadu generací, které během 40., 50., ale i ještě 60. a 70. let nevydaly své talenty múzám, vědám a technice. A to z důvodů nanejvýše zavrženíhodných. Z důvodu původu. Ať už rasového, politického či majetkového.

Kolegové, připomeňme si právě dnes - v den jubilea, zástupy premiantů, mladých pánů a dam, našich předchůdců i vrstevníků, kteří nikdy neprošli bránou gymnázia, kteří nikdy nevyběhli po těch prvních pěti schodech, které nikdy nenapomenul hlas školníka.

Připomeňme si lidi talentované a disponované, ty, kteří po přirozeném právu tady měli stát dnes s námi.

Připomeňme si je a trochu se styďte. A pokud můžete, učiňte jako já, který se alespoň těmito, - fakticky zbytečnými - řádky i omlouvá.

*Bohumil Nekolný*

*PhDr. Bohumil Nekolný, narozen 7.1.1944 v Praze. Ředitel odboru umění Ministerstva kultury ČR. Filosofická fakulta UK Praha. Gymnázium absolvoval v roce 1961.*

## Běží o víc

dobně již jeho větší část máme za sebou. Můžeme už vzpomínat na to, co a jak bylo, ba máme právo i povinnost zastavit se a uvážit, jak jsme dosud svůj život prožili a čím jej naplnili. Nabyté zkušenosti nám umožňují, abychom se s užitečným odstupem ohlédli nejen na čas našich středoškolských studií, ale trochu obsírněji. Jako generace jsme právě na vrcholu produktivity, někteří snad už i kariéry. Domnívám se tedy proto, že máme jakousi povinnost mít vizi do budoucna. Jakkoli to zní nadneseně, cítím, že je naším úkolem uvědomit si, a to především pro sebe - a doufejme - s užitkem i pro své okolí, vyjádřit či pokusit se formulovat alespoň v náznaku naši představu o svém životě a jeho další budoucnosti. Následující řádky lze chápat jako příspěvek k vytváření této představy.

Život se nežije ve vzduchoprázdnu, a proto i my máme své kořeny - hluboké a vzdálené, bližší i nedávné - ze kterých vyrůstáme. Zde bude řeč pouze o kořenech nejbližších.

Před dvaceti lety, když jsme studovali gymnázium, nebyla normální doba, jak koneckonců ví každý, neboť se tehdy zrovna normalizovalo. A poučování „Poučením z krizového vývoje ve straně a společnosti“ jsme se připravovali a především byli připravováni na život v jiných společenských podmínkách, než jsou nyní. Cílem naší výchovy byl život v socialistickém ráji nebo alespoň socialistickém realismu. Byli jsme předurčováni k tomu, abychom se stali pracující inteligencí, která v nerozborném svazku s dělníky a rolníky pod vedením avantgardy pracujícího lidu - Komunistické strany Československa - vybuduje spravedlivou beztřídní společnost. To vše bylo jistě historickou nutností (filosoficky), vedoucí úlohou strany (právně) a Státní bezpečností (prakticky).

Nu, vida! Vše je jinak! Pár let uteklo a dnes není dokonce ani Československo, natož aby byly „pevné a nerozborné svazky“, protože i ona avantgardní matka sjednotitelka je v sobě rozdělená. I ukázalo se též, že neexistují ani ony „věčné časy“ tolikrát skandované, nýbrž je teď „jinak“, jak ale nikdy být nemělo, soudě podle zaručovaných historických nutností. A rovněž onen socialistický realismus se ukázal nereálným, proto nemohl vydržet.

Jaký přelom jsme to ve svém životě zažili v onom devětaosmdesátém? Co se vlastně tehdy stalo nejen u nás, ale v celé Evropě?

Odvážím se říci, že ztroskotal marxismus jako souhrnný výklad skutečnosti a návod k životu. Lesk marxistických zaslíbení o vytvoření spravedlivé, blahobytné a svobodné společnosti postupně blednul pod tlakem okolního světa, až zcela zhasnul. Marxistická poučka, že kriteriem pravdivosti je praxe, je právě oním sudidlem (jak paradoxní!), které dle vlastních zásad usvědčuje svůj vlastní systém ze selhání právě tam, kde se cítil nejsilnější: v oblasti ekonomické teorie. A tak se stalo, že se na místo historicky nutného vítězství věci socialismu potvrdila jiná dějinná nutnost.

Píše se to dnes krásně a dokonce, dá se říci, snadno a s úlevou. Nejde o to, že bych se cítil být po bitvě generálem nebo toužil po zpětném zadostiučinění. Vždyť jsme už v době studií věděli, téměř všichni to věděli, dokonce i ti nikoli nemnozí, co na své manifestované přichylnosti k věci proletářské revoluce založili svoji výhodnější pozici pro následný start do života, věděli, že mnohé z toho, co se učíme (nebo i žijeme) je k ničemu nebo dokonce to není pravda. Rozdíl byl snad jen v tom, jakou měrou jsme projevovali navenek své poznání, že to víme.

Mám ovšem velikou radost, že se na všech oněch událostech přechodu z „věčných časů“ do současné skutečnosti onoho „nikdy jinak“ potvrdila tato velmi útěšná



Nebude to romantické vzpomínání na časy bezstarostnější, protože studentské. Jistě, mohl bych tu připomenout bezpočet skvělých zážitků i hodnotných zkušeností, neopakovatelných přátelství, cenných rad i vynikající legrace z dob středoškolských studií. Také ovšem, jak jinak, leccos zarmoutilo. To, oč mi dnes běží, je spíš zamyšlení generační, pokud to nezní příliš přehnaně nebo pateticky.

Maturovali jsme přibližně před dvaceti roky a za stejnou dobu budeme, dožijeme-li se toho, v důchodu. To může být pro někoho představa úlevná, jinému snad nahání obavu. Inu, na tom nic nezměníme. Stojíme uprostřed života a pravděpo-

*Chodba přízemku. 6. výroční zpráva za školní rok 1925 - 1926, str. 35*

pravda dějin: Boží mlýny melou jistě. Projevilo se totiž, že sílu lidského ducha nelze s definitivní platností svázat. Nikoli poprvé se v dějinách ukázalo, že lidská schopnost vnitřní svobody může zůstat zachována i ve vnější nesvobodě, ba dokonce že síla ducha, síla přesvědčení, utrpení a naděje má schopnost zvrátit existující vnější podmínky. V důsledku to tedy znamená, že k pádu byl přiveden materialismus, který chtěl degradovat ducha na pouhý důsledek činnosti hmoty a jejích struktur, který veškeré lidské i obecné duchovno vykládal a vnímal jako pouhou společenskou nadstavbu. Z toho lze už jen dovodit, opět podle nám již známé a dlouho vštěpované zásady, že měřítkem pravdy je praxe, že učení o prvotnosti hmoty je blud.

Jakkoli se snažím o tom psát s lehkostí, je to velmi závažná věc. Vždyť v uplynulých desetiletích nešlo o pouhý teoretický spor idejí, nešlo o nezávazné názory nebo slovíčkaření, šlo přece o život a běží o něj stále. Co to s námi tehdy ale udělalo? Jak nás poznamenalo mocenské udržování systému, o jehož správnosti asi pochybovali i mnozí jeho intelektuální nositelé? Jak nás ovlivnila skutečnost, že některé informace nám byly tajeny, další komoleny, jiné byly pak od nás vyžadovány ...? Jak se projevuje dnes to, že se nám vnucovaly určité hotové hodnotové systémy, předkládané k věření jako jediné správné, a přitom je podrobit veřejně zkoumání a ověřit pravidlem vlastního svědomí bylo přinejmenším odvážné? Jakým rizikům se tehdy takový opovážlivce vystavoval, jistě nemusím příliš rozebírat: existenční pohružky byly vždy ihned po ruce - ortel nedoporučení ke studiu patřil k běžným. V tom jsme žili. Je mimo rámec této úvahy i mých schopností třeba i jen zkratkovitě se dotknout všech projevů deformace mravnosti a pravdy, jimž jsme byli vystavováni a do nichž jsme byli i jako spoluúčastníci dějů zatahováni. Výše uvedenými otázkami se jakoby zástupně zmiňuji alespoň o některých znacích.

Naše mysl je jako houba: saje do sebe to, v čem je ponořena. Tato jistá zákonitost i schopnost lidského ducha vstřebávat do sebe to, v čem žije, je předpokladem kterékoli propagandy. A i kdyby toto ponoření mohlo být opravdu jen zevní, což - promiňte mi - považuji pouze za teoretickou možnost, vždy obsahuje jistou pravděpodobnost, že podvědomě přijmeme určité modely chování a reakcí za vlastní nebo přinejmenším jimi budeme nějak ovlivněni, a to i přesto, že s nimi vnitřně i navenek vědomě nechceme být zajedno. Toto nebezpečí logicky stoupá s délkou a intenzitou takového působení a hraje tu nemalou roli i to, jak si při takovém vlivu dokážeme uvědomovat, že ten který vliv je nežádoucí, a jak se mu chceme vnitřně bránit. Zdá se mi potřebné, abychom byli poctiví a uvědomili si to, ačkoli to může být i poněkud nepříjemné.

Monopolní ideologický vliv komunismu trval u nás řádově desítky let a podstatnou měrou se v něm odehrál náš dosavadní život. Vyplyvá tedy z toho, že jsme jím ovlivněni (asi víc, než bychom čekali). Existuje prostě určité dědictví, ač různou měrou, v každém z nás, a tím i v celé společnosti. Současné pokusy převést celou problematiku společenského vývoje na rovinu ekonomické prosperity prozrazují, kolik toho v nás je a jak málo se pochopilo z toho, co se stalo. Ekonomismus, jak bychom si mohli nazvat ideologii liberální materiální samoučelné prosperity, se dopouští stejného omylu jako marxismus. Předpokládá totiž, že stačí změnit vnější materiální a společenské vztahy a změní se tím člověk. Blahobyt je jistě dobrá a příjemná věc, ale rozhodně to není vše, co člověk potřebuje. Touhy a aspirace člověka a jeho srdce jsou mnohem hlubší, a proto pokrok a rozvoj v osobním, společen-



Sborovna a ředitelna. 6. výroční zpráva za školní rok 1925 - 1926, str. 36 a 37

ském nebo i celosvětovém měřítku nelze vykládat pouze v kategoriích ekonomických, tedy materiálních. Rok 1989 se svými proměnami na tváři Evropy ukázal nejen to, že marxismus selhal, ale i to, a na to se zapomíná, že ani kapitalismus nemá v ruce všechny trumfy a že hospodářský trh sám o sobě není schopen uspokojit nároky a veškerá očekávání, která člověk v sobě nosí. Nesním o nějaké třetí cestě a v podstatě nemluvíme teď vůbec politicky, chcí prostě jasně říci, že člověk se pohybuje a žije v širších dimenzích a hlubších vrstvách, které se nenasytí finanční



a hospodářskou prosperitou. Rok 1989 poukázal však na to, a myslím, že to i proz vystoupení gymnaziálního pěveckého sboru a orchestru na školních akademii, kázal, které hodnoty, jež člověk vyznává, jsou prvotně tvůrčí a nosné: totiž vnitřní divadelních besídek, ze studentských bálů, ze školních výletů, z pravidelných svoboda jdoucí ruku v ruce s respektem ke svobodě druhého, dále pak osobní věr-návštěv pražských divadel, z účasti na mistrovství středních škol v lehké atletice, nost pravdě a vlastnímu svědomí. Je naší povinností tuto svobodu u sebe i druhých neméně úspěšné činnosti basketbalového družstva, které se proboujvalo až do respektovat a chránit. Vzhledem k tomu, že technologové moci všech časů a dohl. l. ligy - zkrátka ze všeho toho, čeho výčet lze uzavřít snad jen patetickým zvoláním: vždy byli vystavováni pokušení upřednostňovat svou moc před rozumem a svědo-Ó té všestrannosti! mim druhých, nepovažoval bych za tragédii, kdybychom za pár let svým dětem Je známo, že v Anglii, která zná hodnotu dobrých tradic, jména některých škol a vnukům nepředali společnost a stát v ekonomicky srovnatelné úrovni seproslula jako pojmy: Oxford! Cambridge! Ne, nemírím tak vysoko. Ale máme-li Západem, ale považoval bych za tragédii, kdybychom u nich nepodporovali touhu u nás - a nejen v Praze - řadu gymnázií s výbornou tradicí, takže se jejich žáci na žít zodpovědně podle vlastního svědomí a neuhlídali pro ně a do budoucna jimjakoukoli časovou vzdálenost pokládají za spolužáky a hlásí se k dobrému jménu nepředali toto právo: vytvořit si svobodně svůj názor na svět úsilím vlastního rozu-své školy jako k dobré výrobní značce, můžeme se jistě i my - bez jakékoli bariéry - mu s využitím vlastní svobody. V tom vidím prvotní úkol naší generace.

**Michael D. Slavík**

*ThLic. Michael D. Slavík, narozen 30.7.1955 v Českém Brodě. Administrátor římskokatolického úřadu v Praze. 1976-1981 Bohoslovecká fakulta Praha. Gymnázium absolvoval v roce 1974.*

*Žákovská knihovna a čítárna. 8. výroční zpráva za školní rok 1927-1928, str. 5*

## Iubilaeum iubilandum est!

Proč lidé vzpomínají na minulost, proč se rádi scházívali přátelé z mládí, proč se slaví různá jubilea, proč...?

Zřejmě proto, že jim takové zastavení v neúprosně prchajícím čase, takové ohlednutí do minulosti v době, kdy nás přítomnost zavaluje starostmi o budoucnost, takové setkání s oživlými vzpomínkami na mládí nepřijde jako zbytečné zdržení, ale jako osvěžující oáza klidu na té uspěchané životní pouti.

Ovšemže už nejsme stejní jako kdysi, ale jsem stále titíž! Ti, co spolu prožívali svá studentská léta a chtěnechtě se navzájem nějak vepsali do „památníků své paměti“ a možná i něčím ovlivnili - byť sebenepatrněji - jemný pohyb štelky našich životních kompasů. Jsme jedni v družích prostě „zakódováni“, jak tvrdí biotronici, protože každý z nás vysílá i přijímá záření bioenergie a její metasignály jsou dokonce vzářeny do zdi a prostor společného pobývání. Snad tedy někdo přijde i na to, jak dekodovat tyto záznamy, a přehraje nám tu polyfonní symfonii našeho mládí, přečte a přetlumočí tu veleobsažnou zprávu o tom, čím bylo a z čeho je, čím žilo a z čeho žije toto reálné gymnázium za těch svých 75 let.

My starší se toho už sotva dožijeme, ale můžeme si mnohé z toho promítnout na obrazovkách své paměti. Především je tu jistě velká galerie tváří našich profesorů, z nichž ovšem nám, maturantům z roku 38, a vám, o něco starším i mladším, nejdříve říkají jména Arnošt Košťál - náš třídní a přísný latinář, zvaný Pulec, dobrácky češtinář Granát, noblesní franštinářka Šimáková, fyzikář Černický zvaný Zlomek, matematik a gentleman Štangler - a za všechny ostatní budiž ještě jmenován náš dosud žijící tělocvikář Jaroslav Klenka. A vyvolány mohou být i mladé podoby našich spolužáků a s nimi i záběry z veškeré školní i mimoškolní činnosti -

Ó té všestrannosti! Je známo, že v Anglii, která zná hodnotu dobrých tradic, jména některých škol a vnukům nepředali společnost a stát v ekonomicky srovnatelné úrovni seproslula jako pojmy: Oxford! Cambridge! Ne, nemírím tak vysoko. Ale máme-li Západem, ale považoval bych za tragédii, kdybychom u nich nepodporovali touhu u nás - a nejen v Praze - řadu gymnázií s výbornou tradicí, takže se jejich žáci na žít zodpovědně podle vlastního svědomí a neuhlídali pro ně a do budoucna jimjakoukoli časovou vzdálenost pokládají za spolužáky a hlásí se k dobrému jménu nepředali toto právo: vytvořit si svobodně svůj názor na svět úsilím vlastního rozu-své školy jako k dobré výrobní značce, můžeme se jistě i my - bez jakékoli bariéry - hrdě hlásit k sobě jako absolventi jednoho a téhož českobrodského gymnázia. Je to dobrá značka! Ať tedy žije a vzkvétá! Vivat, crescat, floreat!

A my? Jsme účastníky radostného jubilea, takže: Gaudeamus igitur! - Dál už to znáte.

**Radovan Lukavský**

*Radovan Lukavský, narozen 1.11.1919 v Praze. Herec Národního divadla, profesor konzervatoře a FAMU Praha. Gymnázium absolvoval v roce 1938.*

*K pobytu malíře Miloše Jemelky v Českém Brodě mezi lety 1950-1955 pár slov. Bylo to v dobách jeho těžkého osobního strádání. Nejdříve byl po dvouletém studiu na pražské Akademii výtvarných umění vyloučen ze studia pro neprospěch, ve skutečnosti však pro radikální osobní náboženské postoje. Například v hodinách občanské nauky při čtení posměšného pamfletu na Pannu Marii vystoupil posluchač Miloš Jemelka z lavice, vytrhl přednášejícímu z ruky list, ze kterého četl, roztrhal ho přede všemi v posluchárně na kousky a odnesl do koše. Přestal navštěvovat hodiny občanské nauky. Za krátkou dobu nato byl vyloučen ze studia na AVU a musel nastoupit jako obyčejný voják na dva roky na vojnu (Znojmo).*

Bylo těsně po druhé světové válce a Prahu navštívili v té době významní představitelé spojeneckých armád - generál Koněv a generál Eisenhower. Školou jsme byli nejdříve vyzváni k hojně účasti na pražské manifestaci u příležitosti příjezdu generála Koněva. Když měl potom přijet do Prahy generál Eisenhower, byla podobná účast již nevídaná a naše žádost o podobný zájezd zamítnuta. Brzo ráno v den pražské manifestace k uvítání vzácného hosta jsem přišla do naší třídy, kde byli již dva naši spolužáci. Rozhodli jsme se, že tento nespravedlivý zákaz nebudeme akceptovat a do Prahy pojedem na vlastní riziko. Všem nově přichozím spolužákům jsme hlásili společný odjezd do Prahy, což bylo s nadšením přivítáno. Kolektivně jsme pak vyšli z budovy, prošli zahradou domu, ve kterém jsem bydlela, a podél tratě včas dostihli vlak odjíždějící do Prahy. Zúčastnili jsem se slavné manifestace na uvítanou vítězného generála USA a pokojně se odpoledne vrátili do svých domovů. Tato naše akce rozpoutala ve škole do té doby nevídané vyšetřování. Ale nikdo mi neprozradil, nebylo tedy možno nikoho vyloučit. Snad jen paní prof. Zdenka Bednaříková, ač sama nezúčastněná, měla potíže, za což se jí ještě dnes po tolika letech omlouvám. V příštím pololetí jsem pak měla dvojku z mravu, ale jedničku z politické výchovy a trvalý úsměv v očích profesora dějepisu Aloise Tučka.

## **Jana Jemelková**

*Jana Jemelková (Mařová), narozena 4. dubna 1928 v Praze. Grafička a malířka. 1947-1950. Pedagogická fakulta UK Praha. Gymnázium absolvovala v roce 1947.*



*Do Českého Brodu se vracel k rodině, v krátkých a sporých obdobích osobního volna maloval. Maloval, aby zapomněl? Nebo proto, že to byla jediná možnost vlastní práce, kterou miloval? Inspiroval Miloše, rozeného a uvědomělého Hanáka z olomoucké periferie, Český Brod a jeho okolí? Myslím, že ano. Štolmíř, Tismice, zahrádky a ulice ve vilových čtvrtích, výhled z našeho okna na gymnázium apod. To, co pro nás bylo tehdy obyčejné, jeho provokovalo k tvorbě.*

(j)

*Miloslav Jemelka, narozen 22. srpna 1925 v Olomouci-Hodolanech, zemřel 14. června 1960 v Olomouci. Malíř. 1945-1949 Pedagogická fakulta UK Praha, 1949-1952 Akademie výtvarných umění Praha.*

*Miloslav Jemelka: Z Českého Brodu, 1953, olej na plátně, 41 x 78 cm, AGH*

## Středoškolská léta

Držím svá středoškolská léta jako svazek slámy a budu z tohoto svazku tahat jednotlivá stébla, jak mi náhodně padnou do ruky, a pozorovat je izolovaně.

Jak jsem se učil? Jaký jsem byl žák v tom úzkém slova smyslu školního prospěchu a podobně? - Má truchlivá vysvědčení říkají v podstatě všechno. Prolézal jsem, jak se dalo. Můj koeficient inteligence byl a je rozhodně v dolní půli od průměru. Psychotechnický test někdy v kvartě byl v tom směru výmluvný a asi dnes by každý takový test o mně vypověděl nekompromisně, že jsem blbec. Čtyřka byla heraldické číslo v mých vysvědčeních. Tatínek a maminka si ovšem nechtěli přiznat, že jsem vůl, a tak si usmyslili, že jsem lajdák, a kdybych nebyl lajdák, byl bych geniální. Učil jsem se doma? Psal jsem úkoly? Myslím, že ani chápavý primus by si nemohl troufnout to, co já. Neučil jsem se vůbec - učil jsem se pouze ve škole, a to tak, že při hodině češtiny jsem od někoho opsal úkol matematický, při hodině fyziky se rychle našprtal zeměpis, při zeměpise chemii atd. Domácí kompozice jsem doma dělat nemohl, neboť jsem nechtěl, aby sešit přišel do rukou rodičům, a tak jim zkazil náladu; psal jsem tedy kompozice ráno ve škole, než zazvonilo začátek vyučování. Jakýmsi vyvrcholením byla má poslední kompozice matematická. Opsal jsem z tabule příklady a dále jsem neškrtl ani perem. Řekl jsem si tehdy: "Nebudu přeci dělat šaška a předstírat marnou snahu rozluštit ty pro mne nečitelné šifry." Tak jsem nenapsal vůbec nic. Učinil jsem tím osvobozující mravní gesto. Profesor ovšem pro takové gesto neměl pochopení a já ten rok v matematice propadl. Propadnout bych jistě měl i z jazyka českého, o cizích vůbec nemluví. Od toho mě zachránila dvojí okolnost. Jednak to, že mé kompozice češtinářské byly v rámci třídy atraktivní, protože mnohé z nich jsem napsal v surrealistických verších, a jednak to, že na češtinu jsem měl ženské a tato má drzost jim asi imponovala. Měl jsem rád latinu, opravdu rád, i s tím profesorem, který ji učil, leč byla to láska tak platonická, že mi bližší kontakt nedovolila. Miloval jsem latinu, ale latina nemilovala mne. Čtyřka byla jediné možným plodem této nerovné lásky. Měl jsem rád dějepis, a protože dějepis mou lásku alespoň trochu opětoval, měl jsem sem tam z dějepisu jedničku. Jedničku jsem měl také z kreslení - v této oblasti jsem byl primus a nedělal jsem výkresy společně se třídou, ale maloval si separátně u štaflí. Touto výsadou mě obdaroval profesor kreslení Lander. Kdybych musil dělat výkresy předepsané osnovami jako druzí, pak bych určitě tuto ojedinelou jedničku vůbec neměl.

Byla mi upřena i tak samozřejmá jednička, jako je jednička z tělocviku. V této oblasti gymnastika a nářadový tělocvik, o basketu a volejbalu vůbec nehovím,

byly něčím, čeho jsem se bál. Návčik prostných jsem soustavně "voral" a musel jsem být středem pozornosti na "středoškolských hrách", jakési tehdejší studentské spartakiádě v Praze, protože v nepřehledných tisících sehraných cvičenců jsem měl sólo. Snažil jsem se sice napodobovat pohyby spolu cvičících, ale při různých přesunech jsem se octl vždy v náručí některého druhého cvičence a nikdy nenalezl jsem - ani náhodou - správnou metu. Tělocvik nářadový jsem sabotoval, jak se dalo, bál jsem se hlavně koně naděl. Můj první a poslední pokus skončil tím, že jsem precizně dopadl na přívěsek svého přirození. Žádný neví, jak to bolí. V atletice jsem nakrátko držel prim v běhu na 1 km a neměl konkurence v běhu na 5 km, protože tato disciplína nebyla v osnovách a já ji běhával sólo. Ale i v běhu na 1 km jsem v rozhodujících utkáních při ústavní soutěži ztroskotal. Rozdrtil mě nějaký Kaňka, který se mi věšel na paty. Byl jsem stále první, ale při finiši jsem úplně selhal a doběhl snad poslední. Z hřiště, kde se konaly přebory, mám jediný zážitek. Po sólovém překlusání pěti kilometrů jsem si v partě kamarádů zapálil čibuk a šlukoval tak nezřízeně, že jsem se přiotrávil nikotinem. Musel jsem být



Jiří Jilek: Žena s telátkem, 1969, dub, výška 90 cm, AGH

dosti bledě zelený, protože jsem způsobil menší rozruch. Tím skončilo mé snažení v lehké atletice. Zavedl jsem atletiku těžkou. Bezkonkurenčně jsem vzpíral činku a porážel v řeckořímském jediného soupeře, nějakého Rouse z Úval. Tento Rous mi byl také hlavním soupeřem v boxu. I tento můj náběh skončil fiaskem. Nevím, jak k tomu došlo, ale jednou ráno před zahájením učení ve třídě došlo k utkání mezi mnou a tím Rousem. Ustanoveno deset kol po dvou minutách. Za řevu spolužáků jsme tento prestižní souboj zahájili na stupínku před tabulí. Už po třech kolech jsme se oba asi vůbec neviděli. Vyplivli jsme dočista duši a utkání se změnilo v masakr. Osvobodil nás profesor, který vpadl do třídy. Mne poslal domů. Co jsem si doma vymyslel za pohádku, nevím. To natržené obočí mi zůstalo na památku dodnes. Touto exhibicí byla má dvojka z mravů přilepena definitivně na všechna vysvědčení.

Jak jsem k ní přišel poprvé? Už v sekundě. Při nějaké půtce na chodbě byl sražen se zdi obrázek a spadl těsně před nohy profesora, který stál o patro níž pod schodištěm. Při vyšetřování jsem vzal tento atentát na sebe. Tohle jsem činil často, ale krom toho jsem byl asi drzý. Tak třeba učitelka franštiny mi uložila úkol, abych do příští hodiny udělal z papíru ciferník s ručičkami. Pomocí této pomůcky mělo být procvičováno „quelle huere est ill“. Já bezelstně donesl místo papírového ciferníku opravdové pendlovky, dokonce hrací. Hrály písničku „Zdrávas Maria“. Nataženy touto tklivou melodií přivítaly paní profesorku. Pochopila to jako drzost a impertinenci. Byl to jeden z mých hříchů, který spolu s dalšími, které neuvádím, vedly k udělení ředitelské důtky, což byla hrozba, že mě čeká trojka z mravů.

Rok či dva před úplným krachem a vyloučením ze studií jsem dělal reparát z matematiky. Naštěstí u profesora, nějakého Vařečky, o kterém se vědělo, že sám počítat neumí, neboť se sám kolikrát zamotal do rovnice, kterou demonstroval na tabuli, a když se dostal do kritického bodu, musil nechat tuto rovnici, dovést do konce matematickému primusovi, spolužáku Kocovi. Tento profesor byl na štíru i s němčinou. Tehdy se zápisy do třídní knihy musily psát také německy. A když některý žák omlouval svou absenci ve škole a uváděl, že měl chřipku, angínu nebo něco takového, profesor Vařečka zapisoval ve všech případech vždy totéž - "Magenschmerzen", bolení žaludku. Kdyby jeho třídní knížku prohlížel některý z německých inspektorů, kteří byli tehdy postrachem škol, musel by dojít k závěru, že naše třída je zhoubně napadena bolením břicha.

Zanechám pokoušení vykládat dál v této sféře. Každý středoškolák by jen pouhým záznamem faktů stvořil svou knihu na tato témata.

Měl bych zaznamenat něco o profesorech - ale co s tím. - Opuštím tedy lavice školy jako sextán a jen proto, že to je symbolické, ale zároveň pravdivé, zaznamenávám, že ředitel školy, který mě nikdy neučil a mluvil se mnou, pouze když mi uděloval důtku, mě pozval do předsíně své vilky a věnoval mi krásnou zaokrouhlenou paletu - vypadala jako křídlo.

**Jiří Jílek**

*Jiří Jílek, narozen 24. ledna 1925 v Praze, zemřel 14. června 1981 v Sobotíně. Sochař, malíř a básník. 1945-1950 Akademie výtvarných umění Praha. Gymnázium navštěvoval v letech 1936-1942.*



*Fotografie ze dne 14. listopadu 1935. Text na rubu horního snímku: 14/XI 1935/ |Štangler, Zajčček, Částek, Granát/ | ?? Tuček, Kněnická/ | Pultr. Státní okresní archiv Kolín, fond Gymnázium Český Brod*



Středoškolské odborné činnosti neboli SOČ se může účastnit každý, kdo studuje na střední škole a chce věnovat trochu svého volného času pro své malé vědecké zkoumání. Soutěží se v mnoha oborech - matematice, fyzice, chemii, biologii, ale i ekologii, psychologii, historii a jiných humanitních vědách. Výběr je opravdu veliký a každý si ještě navíc může zvolit své téma. A pak už stačí jen zvolené téma dobře zpracovat a může se soutěžit, třeba i vyhrát.

Gymnázium v Českém Brodě se soutěže účastnilo každoročně a stávalo se pravidlem, že se studenti dostávali do celostátních přehlídek prací SOČ. Není se čemu divit, když „sočky“ byly pod patronací takových skvělých lidí, jako byla prof. Zdena Jirešová, Eva Zámotná a Zdena Kubánková. Všem žákům škola přidělovala svého konzultanta z řad profesorů podle oborů a odbornosti. I konzultanti se velkým dílem zasloužili o každoroční pěkná umístění svých svěřenců.

Bohužel zájem o „sočky“ značně opadl. Prý jsou ty doby, kdy se musela konat školní kola, aby se vybraly jen ty nejlepší práce, a kdy dostat se do celostátního kola bylo opravdové umění. A studenti to dokázali, jako např. M. Pěkný, I. Němec, D. Janíková, J. Svatoš, V. Turková, E. Knapová, J. Lochman, M. Svatoš, P. Kubarič, T. Trejbal a další. Ale účastníků SOČ neubývá pouze na této škole, upustilo se i od okresních kol a koná se pouze regionální, dříve krajské kolo. Kdo ví, co se se studenty stalo, zda ztratili soutěživého ducha nebo jestli je nechytla lenora. Nebo se spíš drží hesla, co se dělat nemusí, to se nedělá. Proč by se také měli namáhat s psaním nějaké práce, když jim to nedává žádné větší výhody. Dřív by se aspoň dostali bez nějakého řízení na vysokou školu, ale dneska? Je to jenom práce navíc, se kterou méně přieti jazyku mému,“ říkala profesorka češtiny a my neodolali. Dalimil se se nikdo nechce dělat, protože sedět doma je pohodlnější. Další možnost je, že se bojí ukázat své znalosti před ostatními, bojí se prohry, bojí se vystoupit a obhájit své názory. Za posledních pět let se našli pouze dva odvážlivci, kteří se nebáli bojovat, a to Vladimír Rišlink a Marie Dvořáková, a ti škole ostudu určitě neudělali.

Znám jen jeden velký důvod, proč psát takovou práci - získání zkušeností, které lze uplatnit v celém dalším životě. Nejen že poznáte spoustu zajímavých lidí a mnoho zajímavého se dovíte, ale můžete i získat informace, které pomohou právě při přijímání řízení na VŠ. Vždyť také kdo své práci věnoval dostatek úsilí, na vysokou školu se dostal a bez problémů ji vystudoval. A ještě jeden maličký důvod, proč psát - pro vítěze regionálních kol je připraven několikadenní pobyt v některém městě naší republiky, kde se koná celostátní přehlídka prací. Je to asi ta nejlepší odměna, kterou „sočkaři“ mohou dostat. Nejen že si najdou spoustu přátel, ale zároveň se dozvědí spoustu zajímavých věcí. Po obhajovacím dnu, kdy soutěžící seznamují ostatní se svými pracemi a snaží se odpovědět na palbu otázek od soutěžících i poroty, následuje den odpočinku, kdy organizátoři připravují několik výletů na zajímavá místa v okolí. Porotci zvažují, komu udělí nejlepší umístění. Další den je vyhlášení výsledků. Je to den plný očekávání, radosti i zklamání. Nejšťastnější jsou samozřejmě vítězové, pro které je největší odměnou potlesk, který patří jenom jim a jejich dobře vykonané práci.

A těm opravdu nejlepším je dána možnost obhajovat svou práci i na mezinárodní úrovni. A to už za to přece stojí, ne?

Docela rád bych věděl, kdo nazval maturitu zkouškou dospělosti. Zní to hrdě, ano, ale je v tom díra. Zkrátka a dobře - dneska vejce, zítra pták. Člověk se nemění přes noc, suma vědomostí není životní moudrost - a cíl, kterého je dosaženo, je vždycky o něco menší než ten, který je ještě před námi.

Československou jedenáctiletku jsem absolvoval v roce 1961. Nebyl jsem právě přemiantem třídy, na konci prvního ročníku jsem to dotáhl na pět čtyřek. Maturitu jsem složil díky dvěma šťastným náhodám - zlomil jsem si nohu a dělal si blázný ze staroslověnštiny.

Když četla profesorka Emilie Kovářová ukázky z Dalimilovy kroniky, mohli jsme se potřást smíchy. - "Vřet každému srdce po jazyku svému, proto Němkyne bude stal bestsellerem třídy, ještě dnes z něho umím dlouhé pasáže z paměti.

A deset dní předtím, než to všechno začalo, mi kamarádi přerazili při fotbale nohu. Potom si od školníka půjčili kolečko a dovezli mě do nemocnice. Svatý týden jsme proležel na chirurgii, listoval Dalimilem. Maturoval jsem s nohou v sádře.

Začínala čeština, předseda maturitní komise byl češtinář - staroslověnština, rozbor větný - ukázka z Dalimilovy kroniky - ta, kterou jsme měli nejraději.

"Raději se chcu s českú sedlkú snieti ...." zarecitoval jsem spatra, předseda komi-

a o přestávce se nechal slyšet, že něco takového dosud nezažil. "Jsem starý muž, učím už bezmála čtyřicet let a máloco mě ještě může v životě překvapit. Ale recitovat u maturity Dalimila, ne, to jsem ještě nikdy nezažil," řekl předseda a údajně prý po chvíli ještě dodal: "Věčná škoda, že mi to kolegové češtinou „sočkaři“ mohou dostat. Nejen že si najdou spoustu přátel, ale zároveň se dozvědí spoustu zajímavých věcí. Po obhajovacím dnu, kdy soutěžící seznamují ostatní se svými pracemi a snaží se odpovědět na palbu otázek od soutěžících i poroty, následuje den odpočinku, kdy organizátoři připravují několik výletů na zajímavá místa v okolí. Porotci zvažují, komu udělí nejlepší umístění. Další den je vyhlášení výsledků. Je to den plný očekávání, radosti i zklamání. Nejšťastnější jsou samozřejmě vítězové, pro které je největší odměnou potlesk, který patří jenom jim a jejich dobře vykonané práci.

Odmaturoval jsem vysoko, hodně vysoko, nad tehdejší možnosti - a nestalo se nic. Pár dní jsem pro jistotu počkal, kde byla dospělost, nevím.

Přesto jsem díky maturitě zmoudřel a pochopil alespoň jednu věc: Člověk je často víc tím, co si o něm druzí myslí, než tím, čím skutečně je.

**Jiří Hůla**

Jiří Hůla, narozen 7. června 1944 v Praze. Výtvarník a publicista. 1961-1966 Palackého (WT) univerzita Olomouc. Gymnázium absolvoval v roce 1961.

## Galerie na schodech

Galerie českobrodského gymnázia byla otevřena v září 1990 vernisáží leptů grafičky a malířky Marie Blabolilové. Každá výstava má dvě zahájení - první, společné pro všechny třídy, se vysílá školním rozhlasem, druhého se ve výstavním prostoru na schodech (22 pozic formátu A1 na výšku) zúčastňuje vždy jeden vybraný ročník. Výstavy se, pokud to šlo, konaly každý měsíc, v překotné době jsem ale zapomněl vést jejich seznam. Z několika dochovaných a datovaných textů se mi proto podařilo jenom pár výstav umístit přesně v čase, zbývající jsem seřadil abecedně do dvou skupin - samostatné a společné expozice. Vzpomněl jsem si na 27 výstav. Ve školním roce 1993/94 se díky přípravám na výročí školy uskutečnily pouze dvě expozice. K výročí gymnázia jsem připravil informativní průřez dosavadními výstavami. V Galerii na schodech se představili především výtvarníci střední generace, většinou přátelé a spolupracovníci kostelecké Galerie H.

### Přehled výstav:

- 1990 Marie Blabolilová: *Grafika* (5.9.-2.10.1990)  
Boris Tesař: *Litografie a kresby* (říjen)  
Jindřich Růžička: *Linoryty a sítotisky* (listopad)  
Pavel Rudolf: *Kresby* (prosinec)
- 1991 Milan Kohout: *Kalendář český* (leden)  
Marie Molová: *Sny* (prosinec)

Jana Jemelková: *Skladba pro dvě ruce*, 1988, 585x420 mm (230x228 mm), kombinovaná technika, AGH



1992 *Novoročenky* (leden)

*Grafické listy Galerie H* (březen)

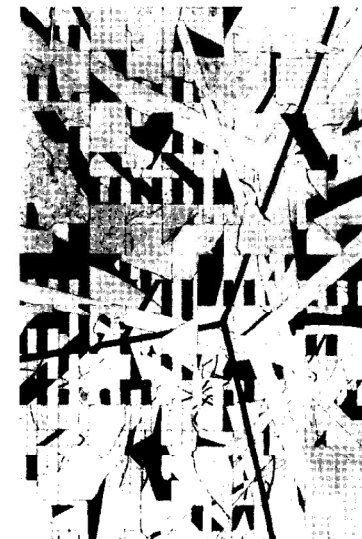
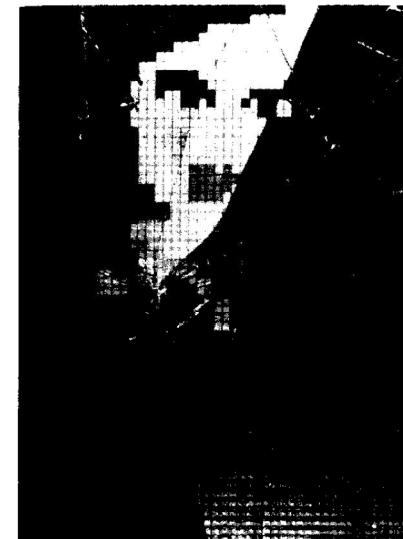
*Otevřený systém Galerie H* (duben)

Karel Vaca: *Filmové plakáty* (1.9.-31.9.1992)

*Grafické techniky 1 - tisk z výšky* (říjen-4.11.1992)

Jaroslav Rezek: *Kresby* (11.11.1992 - )

Vladimír Kokolia: *Linoryty* (16.12.1992 - )



1993 *Dvojlisty* (25.1.1993 - )

Zdenek Hůla: *Kresby* (září-říjen)

Jiří Hůla: *Přeuspořádání* (listopad-prosinec)

### Nezařazené výstavy:

Josef Čapek: *Knižní obálky*, Jiří Hůla: *Grafiky*, Petr Kouba: *Kresby*, Zdeňka Marschalová: *Kresby*, Pavel Mühlbauer: *Kresby*, Václav Vokolek: *Kresby*, Josef Volvovič: *Počítačová grafika*  
Čtyřverší, Dablovky, *Grafické techniky 2 - tisk z hloubky*, *Mail-art = poštovní umění*

(jh)

Zdenek Hůla, narozen 25.2.1948 v Praze. Malíř a sochař. 1966 - 1972 Akademie výtvarných umění Praha. Gymnázium absolvoval v roce 1966.

Jiří Hůla: *Tranformace*, 1988, 100x70cm, koláž na rozbitém drátěném skle, AGH (vlevo)  
Zdenek Hůla: *Vnikání*, 1985, 110x70 cm, olej na plátně, AGH

Jsem rád, že jsme se v novém roce opět sešli při zahájení další výstavy v Galerii na schodech gymnázia. Zahájení - vernisáže - obyčejně bývají pozdě odpoledne nebo brzy navečer. Lidé odejdou dřív z práce, přežijí úvodní slovo, a když už se do výstavní síně či galerie dostali, mrknou se možná zběžně i na sochy nebo obrazy. Ty nejsou při zahájení nejdůležitější, podstatné je proprat známé - přátele i politiky, konzumovat pár chlebiček, urazit nějakou skleničku. Vernisáží jsem absolvoval desítky, vím, o čem mluvím.

U vás na gymplu to je jinačí. Já to slavnostní ráno (k smrti nerad) vstanu už o půl šesté. Nejsem schopný vám promluvit do duší jenom tak, bez písemné přípravy. Za chvíli půjdu a vytáhnou děti z pelechů. Klukovi je dvanáct, holce osm.

Martin chodí do Junáka, Jana navštěvuje Světlušky - a oba dva už asi osm dní linkují velké archy papíru. Po levé straně jsou pod sebou data, nahoře rozepsané úkoly. Mytí studenou vodou je pro nás to nejlehčí, před týdnem jsem prorazil litinový kotel ústředního topení. Následuje: čištění zubů, slušná mluva, dobrý skutek, jistě jsem na něco stejně důležitého zapomněl, ale až na konci je sloupeček nadepsaný - příjemný požitek. Líbí se mi ze všech nejvíce už proto, že si pod tím názvem nedokáží nic konkrétního představit. Rád bych věděl, na co Jana myslí, když večer čtvereček vybarvuje. On ten porýsovaný papír je totiž pouhý prostředek k čemu vyššímu a neskonale důležitějšímu - a celé se to jmenuje Modrý život.

Když si ráno vyčistíte zuby a potom se do půlky těla opláchnete ledovou vodou, smíte si omalovat dva příslušné chlívčky modrou pastelkou. To, co na papíru v denodenním zápase vzniká, se podezřele podobá výtvarnému dílu. Je to krásné a barevné, v konečném výsledku je díl náhody, soustavnosti a poctivosti, hodné odříkání. Teď mě napadlo, že by se ta velkoryse pojatá věc mohla stejně dobře jmenovat i červený, zelený, oranžový nebo růžový život. Život v barvě, jakou kdo chce. Modrá ale není špatná. Modrá je barva oblohy, dálky a touhy.

Až skončím, pustíte se do učení. Obdélníčky rozvrhu hodin jsou políčka mozaiky, která vyplňujete barvami, prožíváte, podobně jako Pablo Picasso, své modré období. - Potom se chvíli budete bát maturity a nakonec ji všichni stejně uděláte, vyjete ze školy. Brzy zjistíte, že v životě je všechno kapánek složitější, že předem nelze nic nalinkovat. Vezmi si, co chceš, a zaplať, radí arabské přísloví. Každý čin zůstane na věky s vámi. Z různobarevných střípků se složí jediný obraz. - Přejí vám samé příjemné počitky - a modrý život. Howgh! Domluvil jsem!

*Jiří Hůla*

*Zahájení výstavy Milana Kohouta: Kalendář český. Promluva do školního rozhlasu.*

*Jen tak mezi námi, ten park, o kterém chci vyprávět, byl velmi podivný. Možná to nebyl ani park, ale zase na druhé straně to nebyl ani les, ani prales, ani sad. Dejme tomu, že to byl mimořádně hustý a zarostlý park a že byl také neobvykle rozsáhlý. Tím parkem, možná jeho středem, ale možná taky po jeho okrajích, vedla cesta. A tou cestou šel člověk, neboli hrdina následujících řádek. Kdo ví, jak se jmenoval. Ostatně na jméno tolik nezáleží.*

*Ten náš hrdina se nechtěl vydat parkem jen nazdařbůh, ale rozhodl se, že jej projde od jednoho konce ke druhému, což ovšem není přesné, protože to, co z jeho pohledu bylo začátkem, mohlo se hrdinovi jiného příběhu, jdoucímu z druhé strany, zdát koncem. Ale dosti. Náš hrdina se vydal na cestu.*

*Cesta byla velice zvláštní. Chvilí široká, chvíli uzoučká, náhle rovná jako přímka, tu klikatá, div se nevracející zpátky.*

*To všechno mohou cesty dělat, takže to k divení zatím moc není, ale považte, cesta byla lemována zvláštními tabulemi, značkami i plakáty, přibítymi zrezivělými hřebíky na kmenech stromů.*

*Člověk se ani nestačil divit. Tu mu tabule říkala: „Nedívej se vpravo, zkazíš si zrak!“, jindy zakazovala jiná tabule rozhlížet se s vysvětlením, že by mohl ztratit správnou orientaci, o kus dál na kmenech dubů hlásal plakát, že pro dalších sto metrů cesty je třeba považovat zelenou za žlutou a opačně. Náš hrdina chodec se nejdříve divil, že je zakázáno vstupovat na trávník, opouštět cestu, obracet se na ní, ohlížet se, odbočovat, zpívat, stavět se na hlavu, plavat v kalužích proti proudu, rozkrádat písek a spadlé listí, ochutnávat plody a vykonávat potřeby na místech pro ně nevyhrazených, ale postupně si na tabuli i plakáty zvykl, řídil se jimi a pak už dokonce s radostí četl každé další nařízení či příkaz.*

*A tak člověk šel a šel. Krok za krokem, metr za metrem a vždy dělal to, co mu moudřejší a zkušenější písmena radila. Měl jistotu, že neudělá chyby, že bude vždy činit nejsprávněji a nejužitečněji.*

*Najednou však stál před velkou zatáčkou. Park zde byl velmi hustý, temný a mlčenlivý. Hrdina prošel také tento kus cesty a stanul před poslední, obří tabulí, na které stálo: „Dál si dělej, co chceš.“*

*Hrdina stál před tabulí a přemýšlel. Šlo mu to ztěžka, protože dosud za něj přemýšlely nápisy. Pak se podíval před sebe a viděl kus cesty bez tabulí. A tak se otočil k té obří tabuli zády a vydal se zpět na starou známou cestu.*

(P.Š.)

*Ve školním roce 1990/1991 vydávali studenti ve spolupráci s prof. Iljou Černohorským svůj „nezávislý občasník“ ČEBRG. Z prací nejružnějšího druhu vybrala redakce almanachu text s hlubším zamyslením.*

## Víte, že...?

- zřizovatelem gymnázia bylo město Český Brod.
- první školní rok byl zahájen v roce 1919 a vyučování probíhalo v provizorních prostorách ve městě, například v dnešním kině.
- zadání projektu na budovu gymnázia bylo provedeno 26.4.1920 architektu Jaroslavu Valečkovi ze Smíchova.
- pozemek pro výstavbu školní budovy byl zakoupen 9.března 1921 a stál 97.800,- Kč.
- projektová dokumentace byla předána 21.května 1921.
- práce na stavbě dnešní školní budovy začaly 31.července 1922.
- základní kámen byl položen do zdiva 1.10.1922 a rovnosti druhého patra bylo dosaženo již 17.listopadu 1922.
- do konce roku 1922 byla střecha opatřena krytinou.
- od 1.září 1923 je ústav státním.
- hlavní práce na novostavbě trvaly do konce července 1924.
- původní projekt počítal se stavbou symetrickou, se dvěma křídly. Křídlo na jihozápadní straně, které nebylo realizováno, mělo poskytnout škole specializované pracovny i s kabinety a velkou tělocvičnu.
- rozpočet stavby činil 3.445.945,45Kč a celkové náklady si vyžádaly částku 3.623.109,-Kč. V tomto rozpočtu ovšem nebyl zahrnut školní inventář a některé vícepráce. Jejich cena byla 556.700,-Kč. To tedy znamená, že ve skutečnosti byla výstavba školy dokončena za částku nižší, než se původně předpokládalo.



Botanická zahrada - část I, botanická zahrada - část II. 8. výroční zpráva za školní 1927 - 1928, str. 9 a 10

- nadokenní výplně nad vchodem obsahují díla akad.soch.Karla Opatrného a připomínají významné chvíle našich dějin: Bitvu u Lipan, výsledek bitvy na Bílé hoře a Den svobody (28.říjen 1918).

- ostatní ozdoby čelní fasády tvoří emblémy husitského válečnictví.

- ve fasádě jihozápadní stěny je umístěna socha J.A.Komenského z dílny K.Opatrného.

- protilehlá stěna nese městský znak.

- při školní budově byly dvě botanické zahrady - jedna s jezírkem a druhá s altánkem.

- v období 2.světové války byla škola obsazena německou armádou a vyučování opět probíhalo v provizorních prostorách ve městě.

- v budově školy byla 8.května 1945 podepsána smlouva, jejíž význam je zachycen i na pamětní desce u vchodu.

- se střídaly i názvy školy a délka studia:

1919 - 1923 Městské reálné gymnázium (osmileté),

1923 - 1948 Státní reálné gymnázium (osmileté),

1950 - 1953 gymnázium Klementa Gottwalda (čtyřleté),

1953 - 1961 Jedenáctiletá střední škola v Českém Brodě (tříletá),

1961 - 1969 Střední všeobecně vzdělávací škola v Českém Brodě (tříletá),

1969 - 1982 gymnázium v Českém Brodě (čtyřleté),

1982 - 1992 gymnázium Český Brod (čtyřleté),

1992 - 1993 gymnázium Český Brod (čtyřleté a pětileté),

od roku 1993 gymnázium Český Brod (čtyřleté a šestileté),

od roku 1995 gymnázium Český Brod (šestileté).

- že ještě několik let po změně délky studia dokončovaly studium třídy podle starších učebních plánů.

- nejvíce tříd - 10 - dovedla k maturitní zkoušce prof.Helena Kadeřábková-Procházková.

- v seznamech třídních profesorů se objevuje 60 jmen: Emil Hromádka - 2x, Ladislav Tománek - 3x, Jan Štangler - 4x, Věra Kubecová - 3x, Alexander Košťál - 2x, Květa Benediktová - 4x, Jindřich Macoun - 2x, Věra Strnadová - 1x, Jan Reiniš - 1x, Antonín Wimmer - 1x, František Černický - 1x, Alena Jáklová - 1x, Alois Tuček - 1x, Ivana Burešová-Tonarová - 3x, Jaroslav Náprstek - 1x, Ilona Bartošová - 3x, Jiřina Michalová - 2x, Věra Špryslová - 1x, Augustin Hnátek - 2x, Josef Němeček - 5x, Marie Klenková-Kuchařová - 1x, Zdeňka Jirešová - 3x Karel Hubička - 4x, Libuše Rezníčková - 3x, Jaroslav Vařečka - 1x, Hana Müllerová - 3x, Josef Matěcha - 2x, Vladimír Libovický - 5x, Anna Bašusová - 1x, Pavel Janík - 4x, F.Schwarzová - 1x, Zdena Kubánková - 3x, Miloslav Kruml - 1x, Václava Nekolná - 4x,



Josef Podrabský: Zofalství z absolutního ticha, 1939, olej na plátně, katalog výstavy Skupina RA, Praha, dům U kamenného zvonu, 1988, str. 14, AGH

Josef Podrabský, narozen 28.11.1912 v Praze, zemřel 24.5.1990 v Českém Brodě. 1930 - 1936 Univerzita Karlova a ČVUT Praha. Na škole učil v letech 19552 - 1980.

Jiřina Lukášová - 4x, ing.Eva Zámotná - 3x, Jaroslav Hrubý - 4x, Ivo Kocum - 1x, Klotilda Chvátlová - 4x, Ladislava Lebedová - 1x, Jaroslav Pelikán - 3x, Jan Hujó - 2x, Žofie Sochorová - 1x, Jaroslava Benešová - 3x, Emilie Kovářová - 2x, Eva Karlíková - 2x, Bohumíra Sedláková - 1x, Miroslava Vostruhová - 3x, Helena Kadeřábková-Procházková - 10x, PhDr.Marta Sudová - 1x, Josef Loskot - 1x, Hana Králová - 1x, Anežka Vichová - 1x, RNDr.Magda Kudrnáčová - 1x, Josef Podrabský - 3x, Jitka Kamínková - 1x, Eva Bernhartová - 1x, Vítězslav Lupínek - 1x, Bohumil Nepovím - 3x, Josef Volvovič - 1x.

- celkem odmaturovalo 125 tříd v 67 ročnících.

- nejvíce žáků (112) maturovalo v roce 1984.

- nejméně žáků (10) maturovalo v roce 1935.

- nejdéle na škole vyučovali: prof.Jaroslav Hrubý - 38 let, prof.Jaroslav Pelikán 36 let, prof.Helena Kadeřábková-Procházková - 35 let.

- nejdéle - 15 let - působil ve funkci ředitele prof.Alois Jiráček.

- nejdéle - 23 let - působil ve funkci zástupce ředitele prof.Jaroslav Hrubý.

- vydávání výročních zpráv školy bylo přerušeno v letech 1939 - 1946. Poslední výroční zpráva vyšla ve školním roce 1946 - 1947.

- do roku 1954 bylo ve školní budově pouze lokální vytápění. V tomto roce bylo zavedeno topení ústřední (parní).

- v roce 1986 bylo zrekonstruována kotelna i rozvody ÚT v budově na systém teplovodní.

- v roce 1990 byla celá kotelna plynofikována a její provoz převeden na automatický.

- s přípravou seznamů absolventů a statistických údajů pro vydání tohoto almanachu bylo započato již v r.1993.

- největší obtíže byly s obstaráním seznamu pedagogů, kteří ve škole působili v době 2.světové války, protože v letech 1957 a 1958 byly předány archivu pouze knihy a skartované spisy. Nikdy nebyly nalezeny zápisy o schůzích profesorského sboru ani další knihy. Gymnasium se v období války stěhovalo a je pravděpodobné, že většina tohoto materiálu byla zničena nebo dána do sběru.

**Ivo Kocum**

*Ivo Kocum, narozen 15.5.1955 v Praze. Od roku 1986 zástupce ředitele školy. 1974-1979 Matematicko-fyzikální fakulta UK Praha. Gymnázium absolvoval v roce 1974*

## Posbíráno ve třídách

*Kronika česká je jediná kniha, která se dala číst za temna.*

*Demosthenes si dával pod jazyk oblázky...*

*Když se budete snažit, během 10 minut bude namazanej celej lyžařskej kurs.*

*Kolik vás je?*

*Raz, dva, šest...*

*A jednomu tomu koňovi usekl chobot...*

*Sice umřel, ale do školy chodit nepřestal.*

*V týlním laloku je oko.*

*Ve spánkovém laloku je spánek.*

*Další příklad zhlédneme tím, že ho nezhlédneme.*

*...byl obléhán Zimní stadion.*

*A opička beze slova řekla...*

*Jsou to části lidského děla.*

*...nebo že jsem někde v novinách slyšela...*

*Německy spi? Šlouft!*

*Plazi se chovají v.....lihu.*

*Plazi se chovají v.....kleci.*

*Když jedna polovina rovnice zmizí, tak je kolmá.*

*Todle je náhka teplá třída. Já se tady dycky musím smlíkat...No nebojte, já včas přestanu.*

*Budeme pracovat ve skupinách, ale jednotlivě!*

*Takže co bude s horní částí Krušných Čech?*

*To byli zlatokopové, kteří přišli do Ameriky po zlatě...*



Paní profesorko, ten vývozní artikl  
jsou sady třešní?

I must say, I have like my švagr.

Bydlíš zde se svoji bratrou?

Hrnec něčeho, ...něčeho zdravého...  
Sádra!  
Vy myslíte furt na ty prasečí věci!

Ich was one Monat mit my bratr in  
German.

Jestliže učitel nepřijde do 5 hodin po zvonění...

Způsob podminovací.

Matematická cesta je blbá cesta!

Vítáme u Vás.

Když se ty částice srazí, tak vznikne  
nová teorie.

V nekeramickém neolitu nebyla kera-  
mika.

A jak tedy pili?  
No, já nevím, asi brčkem.

Učební spisy zvané krypta...

Brzy se mi narodilo 19 křečků.

Jako každý pes stojí na  
4 nohách.

Jeho zálibou je štěkání.

2x jsem se zabil na schodech.

Petře, proč nepíšeš?  
Na co čekáš?  
Na konec hodiny.

Jsou lidi, kteří uměj počítat z paměti, ale neuměj se ani podepsat.  
Já se zase umím podepsat, ale neumím ty odmocniny.



Z biblických postav mám nejraději Herodese. Kam se hrabe Komenskej, Herodes,  
ten to s dětma uměl!

V čele vojsk byl Břeneš Švihovský, který tam také spad.

Žízeň po vzdělání? To je přece to, co vás sem (na gympl) dohnalo, ne?  
Tak ona to byla žízeň po vzdělání, co držela matka v ruce. A já myslela, že to byl klacek!

Kdo mi ukradl třídnici?  
Já ji mám doma. Můj brácha má třídnice hrozně rád.

No, tak například: dlouho se s někým přete a nemůžete se dohodnout. On vám nako-  
nec řekne, že to nemáte v hlavě v pořádku. No, a jak vy se zachováte?  
Řeknu mu, že má pravdu.

Napište si nadpis: Význam hmyzu pro člověka, ...  
pište si dál: je různý. A to by pro dnešek stačilo.

Kde byla bitva u Yorktownu?  
Na Moravském poli.

Vesnickou literaturu psal například Pěnkava, Strnad ...  
Dyť je to samej pták!

Petře, ty máš řidičák, řekni nám, co je to předstih a odtrh?  
Já nevím. Nám tohle neříkali.  
Neříkali, jo? A ty sis doteď myslíš, že ti běhaj v motoru veverky, ne?

Zkrať ten zlomek, hledej k. Ha, ha, mrška jedna - je tam.  
Holka, ty nemáš díry ve vzdělání, ty tam máš jámy!

Pane profesore, já tomu přenosu paraboly podle osy nerozumím, vy pořád jen něco přenášíte.  
Neboj, to není nakažlivý.

Představy jsou oproti vjemům bledší.  
Jak bledší?  
Bledší, jako bledule, jako bledulák.

Nebudem o tom debatovat takhle přibližle, zachováme si určitou úroveň přiměřenou  
vašemu věku.

Teplota a teplota rozhodně není to samé, i když to jsou téměř rodni bratři nebo sestři.

Ta se řídí heslem: Kdo se pláží, neupadne.

